

LITTERATURHUSET
– NY DEICHMANFILIAL

ÅPENT BIBLIOTEK
I TROMSØ

PORTRETET:
CARL FRODE TILLER

BOK OG BIBLIOTEK

ET FAGBLAD OM BIBLIOTEKSEKTOREN – Nr. 6/2014

Vi fornyer oss

Vi takker bibliotekene for at vi fortsatt får levere nye og nyttige løsninger til bransjen. **eBokBib** har blitt tatt imot med åpne armer av både bibliotekene og ikke minst av lånerne selv! **Bibliofil** får stadig tilført ny funksjonalitet til glede for publikum og bibliotekene. Vi har også fått levere **selvbetjeningsenheter** og **rfid-løsninger** til mange bibliotek i Norge. Vi fornyer oss nå og vi er stolte av vårt nye utseende.

Vi er allikevel de samme, og vi vil fortsatt være her for dere!

BIBLIOTEK
SYSTEMER

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktør-plakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

Hvorfor betale mer for lånekortene enn nødvendig?

Ta kontakt med EVRY for å få:

Markedets beste pris på lånekort av bankkortkvalitet

Rask levering av nasjonale lånekort med standard eller eget design

For pristilbud, ta kontakt:
lanekort@evry.com
Tlf: 911 68 646

EVRY

www.spirerdesign.no

NYTT NORSK BLAD blander kreativitet, kunnskap og kultur

- Til inspirasjon for barn og voksne.
- Ideer for miljøsmarter: Dette kan vi gjøre.
- "Voksne" sider: Tiltak mot mobbing.
Om ulike typer intelligens og måter å lære på.
- I blad nr 2: Er EQ viktigere enn IQ?

Smakebiter finner du på www.barnasblad.no

Abonnement kan bestilles på tlf.: **64 00 70 34**, e-post: barnasblad@aboservice.no, eller via www.barnasblad.no.

Intropri ved rask bestilling i november. Velg mellom:

3 nummer ~~kr.168,-~~ kr.140,-,
5 nummer ~~kr.260,-~~ kr.220,-,
10 nummer ~~kr.450,-~~ kr.390,-

Nå får prinsesse-
og monsterbladene
konkurranse!

Bestiller du på e-post, husk adresse, mobil og e-post både til mottager og evt. giver (som vil motta en faktura).

Lag armbånd av strikker (LOOMS)

Leker, trylling og triks

Papirsløyd og hobby

Råd mot mobbing

Tegneserier

Papirdukker

Kurs i akvarell

Kurs i å spille ukulele

Eventyr og

mye mer!

www.barnasblad.no

LEDER

– Det sto fleire demonstrantar utanfor Deichman denne kvelden, og det kunne eg også ha gjort. Men eg hadde i så fall demonstrert mot kunstnaren, ikkje mot Deichman som arrangør, for det er to forskjellige ting.

– Ein politiker frå Rødt sa i Kulturnytt at folk som brukte biblioteket, til dømes innvandrarak, kunne bli støtt. Javel. Blir ikkje jødar støtt når Palestinakomiteen får bruke biblioteket? Blir ikkje muslimar støtt når kristne organisasjonar får bruke biblioteket? Eg er ingen ytringsfridomsfundamentalist, det går innimellom an å kome til andre konklusjonar, det vil seie nekte nokon å bruke biblioteket. Men ytringsfridom handlar også å opne dørene for dei vi er aller minste einige med, sjølv om det svir. Det er det som kjenneteiknar eit demokrati.

– NBF-leider Mariann Schjeide til Bok og Bibliotek

Debatten trenger modning

Bibliotekloven ble endret 1. januar i år, og bibliotekene skal nå være debattarenaer. Deichmanske bibliotek i Oslo fikk hard kritikk da de leide ut lokaler til Document.no og Lars Vilks, som holdt foredrag om den omstridte gatekunstneren Dan Park. På bakgrunn av debatten i media og på Biblioteknorge er det nå rimelig å spørre: Er bibliotekarene klare til å ta den nye rollen som «debattredaktører»?

Debatten på Biblioteknorge dreide seg først og fremst om det var riktig av Deichman å slippe til Document.no og Lars Vilks. De fleste mente nei og at Deichman gjorde en feil. Enkelte gikk så langt som å mene at dette arrangementet var langt over streken for hva man kan tillate i et bibliotek. Jeg forstår ikke denne avvisningen. Når endringen i bibliotekloven nå er på plass, kan jeg ikke skjønne hvorfor i all verden Document.no ikke skulle få slippe til i bibliotekets lokaler. Det er en konsekvens av bibliotekloven og en konsekvens av at biblioteket er til for alle.

Andre mener at et redaktøransvar innebærer at bibliotekene ikke kan tillate at én gruppe uttaler seg eller ytre seg, uten at motparten får forsvare seg. Selvfølgelig kan bibliotekene tillate seg det. I presseetikken, hvis vi skulle holde oss til den, er det vanlig å vurdere om en sak bør få samtidig imøtegåelse eller en annen form for tilsvare. Men det er ikke påbudt, og det finnes ingen sanksjonsmulighet dersom man ikke søker å balansere et debattinnlegg, så lenge det holder seg innenfor Norges lover.

Andre debattanter prøver å frita biblioteksjefen for ansvar, ved å definere Document.no-arrangementet som en annonse. I det perspektivet betraktes ikke foredraget til Lars Vilks som en del av et program biblioteket hadde redigert for å bidra til en felles offentlig samtale. Derfor var ikke arrangementet en del av bibliotekets nye rolle, hevdet det. Det er selvfølgelig mulig å se det sånn. Men, dersom vi fortsatt holder oss til presse-analogien, er det også mulig å se på Lars Vilks-foredraget som et leserinnlegg. Et leserinnlegg, uansett om det er bestilt eller har kommet inn tilfeldig, er noe som automatisk tvinger fram en redaksjonell kontekst. I lys av en slik definisjon, kan det være dekning for å hevde at et utleiearrangement faller innenfor biblioteklovens §1.

Er så bibliotekarene modne for den nye oppgaven?

Jeg spurte NBF-leider Mariann Schjeide om det. Hun svarte: «Vi er i alle fall i ein modningsprosess. Det blir ein del prøving og feiling.» Det er der vi står i dag. Det er derfor viktig å holde debatten om debatten varm. Se flere synspunkter på s. 8 – 19.

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Gjør Litteraturhuset til en Deichman-filial

Litteraturhuset i Oslo ber om offentlige midler til videre drift. I stedet for å få penger fra Oslos bibliotekbudsjett kunne Litteraturhuset tvert imot legges inn under Deichman som en ny filial.

AV ODD LETNES
REDAKTØR

Da Fritt Ord etablerte litteraturhuset i Oslo var det et eksperiment hvor man gikk langt ut over det tyske forbildet som først og fremst er knyttet til opplesing av skjønnlitteratur, «Lesungen». Fritt Ord ville prøve ut Litteraturhuset som sosialt møtested, debattarena og formidlingsarena. Man utvidet det tyske konseptet ved å åpne for sakprosa og ønsket å utvikle et nært forhold til media og andre aktører i samfunnet.

«De resultatene vi kan vise til og som vi er meget stolte av, kan så bibliotekene la seg inspirere av,» sa daværende Fritt Ord-leder, Erik Rudeng, til Bok og Bibliotek i 2013.

I takt med den voksende suksessen til Litteraturhuset i Oslo, begynte politikere, gründere og enkelte bibliotekfolk å snuse på ideen utover i landet. Kanskje vi, her i

vår by, kunne trenge et litteraturhus, hvor vi kunne gå på spennende arrangementer og drikke vin og nyte en avslappet atmosfære, spurte man. Snart dukket det opp 10-12 planer om litteraturhus omkring i landet. De fleste som et alternativ til biblioteket, men noen steder også som en del av det.

I Sverige og Danmark har man alltid sett med undring på hvor kraftig litteraturhusbølgen har rullet inn over Norge. Det er fordi dere har penger til det, sa de på Stadsbiblioteket i Göteborg en gang jeg var på besøk der. Den svenske forfatterforeningen hadde hatt ønsker om et tilsvarende litteraturhus i Stockholm, men det skortet på økonomien. Det fikk holde med bibliotekene og Kulturhuset på Sergels Torg.

Begeistringen i Norge til tross, gradvis begynte enkelte stemmer i biblioteksektoren å stille spørsmål rundt framveksten av de nye litteraturhusene.

I et intervju med Bok og Bibliotek i nr 3/2011 stiller daværende nasjonalbibliotekar intet mindre enn et kardinalspørsmål: «Om planene for Deichmanske bibliotek hadde kommet lenger da Litteraturhuset i Oslo ble etablert, kanskje det hadde blitt en del av det?»

Norsk bibliotekforening har reagert på pengespørsmålet. Blant annet mente daværende leder Ingeborg Rygh Hjorthen i 2013, at «dersom litteraturhusene skal være kommunalt finansiert, er det uheldig». Det betyr i prinsippet at pengene stas fra bibliotekbudsjettene.

Det er akkurat offentlige penger Litteraturhuset og dets venner nå ber om. Noe av det siste Aslak Sira Myhre gjorde som leder for Litteraturhuset, sammen med styreleder Anne Carine Tanum, var å skrive kronikk i Aftenposten. Her sier de blant annet:

«Vår siste handling som styreleder og daglig leder er derfor å be innstendig om at regjering og byråd, så vel som storting og Oslo bystyre i budsjettprosessen frem mot jul bidrar til å sikre at Litteraturhuset i Oslo kan drives videre i den ånd det har vært drevet til nå.»

Det blir feil om det offentlige skal inn å støtte drift av litteraturhusene. I stedet for å rope på egne penger fra det offentlige, burde nå Litteraturhusets ledelse heller forsøke å bli adoptert som en egen avdeling under Deichmanske biblioteket i Oslo. Det er biblioteket som er det naturlige litteraturhuset, det er der det offentlige bør se sitt ansvar. ■

Feil. Det blir feil om det offentlige skal inn å støtte litteraturhusene i Norge.

Inviterer til sosiale treff

Surnadal folkebibliotek slår et slag både for tilflyttere og småbarnsforeldre, og starter nå med faste, uformelle treff.

Biblioteket inviterer nå alle som har flyttet til Surnadal til uformelle treff med enkel servering, på formiddagen hver tredje onsdag framover. Første treffet blir allerede førstkommende onsdag.

– Tanken er at alle skal bli litt bedre kjent med kommunen, og få bedre innsikt

i hvor man kan henvende seg i ulike sammenhenger, sier bibliotekksulent Steinar Hasselø avisa Driva.

Dette er et lavterskeltilbud, der målet er at alle skal bli bedre kjent med folk og stedet de har flyttet til.

– Hver gang vil vi invitere hit personer fra ulike frivillige lag og organisasjo-

ner, med mer, slik at folk gis muligheten til å komme i kontakt med kontaktpersoner på ulike områder. Eksempelvis kan vi invitere personer fra idrettslag, Nav, barnehage/skole, og så videre, forteller Hasselø.

– Vi kan tilpasse tid og innhold på disse treffene etter hvert, når vi ser litt hvordan dette fungerer, sier Hasselø.

I tillegg til norske bøker, filmer og leker, har biblioteket også et stort utvalg i engelskspråklige bøker. Og for alle som vil lære seg språk finnes også et utvalg av ulike språkkurs her. De har også mulighet til å skaffe andre ting.

– Flott at vi har et sånt tilbud som biblioteket, som er åpent for alle og gratis å bruke. Men det er en liten utfordring å klare å «huke tak i» tilflytterne, sier biblioteksjef Anne Skjeggstad til Driva.

Nordisk spilldag i over 100 bibliotek

15. november inviterte over 100 folkebibliotek til Nordisk spilldag. Her kunne brukene more seg med alle typer spill, blant annet:

- Bordtennis
- Sjakk
- Xbox One Fifa 15-turnering
- Brettspill
- Wii for hele familien

Nordisk spilldag er nå innarbeidet som et årlig arrangement i biblioteksektoren. ■

Margunn Haugland er valgt som ny forbundsleder i Bibliotekarforbundet

– Det er et stort ansvar og det blir mange interessante utfordringer for meg i tidta framover. Heldigvis har jeg fått med meg et flott og dyktig forbundsstyre som det skal bli spennende å bli kjent med og samarbeide med, sier den nye BF-lederen.

Margunn Haugland har vært nestleder i Bibliotekarforbundet siden 2011, og er i dag bibliotekar ved Skien videregående skole. Hun har tidligere jobbet som bibliotekar ved Kristiansand folkebibliotek og på Sølvsberget i Stavanger. ■

Den vanskelige debatten

Mange forbinder fortsatt bibliotekene med hysj hysj og tøfler. I slutten av oktober satte Deichman biblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren.

AV ODD LETNES
REDAKTØR

Høy temperatur. Det var en kraftig markering utenfor Deichman før Lars Vilks skulle opp på talerstolen. (Foto: Christian Boger, Radikal Portal)

Bibliotekloven ble endret 1. januar i år, og bibliotekene skal nå være debattarenaer. Deichman fikk hard kritikk da de 23. oktober ga talerstol til Document.no og Lars Vilks, som holdt foredrag om den omstridte gatekunstneren Dan Park.

Dette førte til debatt i en rekke media, også på biblioteksektorens eget diskusjonsforum, Biblioteknorge, hvor debatten først og fremst handlet om hvorvidt det var riktig av Deichman å slippe til Document.no og Lars Vilks. De aller fleste sa nei og

mente at Deichman gjorde en feil, ja sogar at «dette arrangementet er langt over streken for hva man kan tillate».

Bok og Bibliotek har gjort en rundspørring blant noen av de involverte partene, og presenterer her hva de mener om arrangementet, ytringsfrihet og bibliotekenes nye rolle som offentlig arena for debatt.

Kristin Danielsen, biblioteksjef i Oslo

– *Hvorfor valgte dere å la Lars Vilks få talerstol til sitt foredrag om den omstridte gatekunstneren Dan Park?*

– Det er viktig å presisere hva det var vi sa ja til. Vi fikk en henvendelse fra Document.no som ønsket å leie våre lokaler. Jeg vet at dette er en «tenktetank» og et nettsted som har ytret kontroversielle meninger. Men lovverket slår fast at biblioteket skal defineres som arena for alle uavhengig av religion, politisk tilhørighet eller kulturell bakgrunn. Å nekte en lovlig, norsk organisasjon adgang til våre lokaler blir derfor problematisk. Bibliotekene blir utallige steder beskrevet som en garantist for ytringsfrihet. Det betyr at bibliotekene må være til for alle, også for de vi ikke er enige med. Derfor valgt vi å si ja til å la dem leie våre lokaler.

– *På debatten på Biblioteknorge mente enkelte at Deichman gikk over streken for hva man kan tillate. Hva mener du som ansvarlig redaktør om det?*

– Dersom vi på alvor skal være et sted «for alle» må vi kjenne på hva det betyr. «Alle» er en stor gruppe som inkluderer personer og ytringer vi hadde håpet ikke fantes. Vil vi være «for alle», vil vi være «for noen» eller «alle vi er enige med»? Jeg tror det blir veldig vanskelig å være konsekvent hvis vi velger å tolke «alle» selektivt. Hvor går grensen da? Og hvorfor? Mitt redaksjonelle valg var å være konsekvent i henhold til min tolkning av bibliotekets oppdrag og lovverk. At noen var uenige i det har jeg både respekt og forståelse for.

– *Vil Deichman fortsette å ta opp ubehagelige temaer og dermed risikere kritikk, eller vil dere nå være mer forsiktige for å gjøre alle til lags?*

– Deichman har i denne sammenhengen ikke tatt opp noe som helst, vi har leid ut lokalene våre. Det er stor forskjell på å sette tema på dagsorden i regi av biblioteket og å leie ut lokaler hvor andre er ansvarlig

avsender. Det kan godt tenkes vi skal ta opp ubehagelige tema, men det er ikke et poeng i seg selv. Som redaktør på landets største folkebibliotek må jeg analysere hva som er aktuelle og interessante tema for debatt lokalt i min by. Det finnes uendelige mye annet å snakke om i bibliotek enn nazisme. Vi må finne ut hva vår rolle som debattarena er, og løse den på Deichmans vis. Slik jeg ser det er den nye paragrafen et formidlingsverktøy vi skal bruke for å nå bredere ut med det vi allerede er. Det er jo ingen ny rolle for oss, vi har hatt lokale folkemøter, både kontroversielle og mindre kontroversielle, i mange år særlig på filial. Men media fatter jo ikke interesse for slike, hverdagslige saker.

– Og det å gjøre alle til lags er som kjent umulig. Tilbakemeldingene i etterkant har vært overveldende positive til det at vi tok et tydelig standpunkt og var konsekvente. Kritikk risikerer vi. Men jeg registrerer at bibliotekene lenge har klaget på å bli behandlet med likegyldighet. Det er det i det minste slutt på.

Mariann Schjeide, leder i Norsk bibliotekforening

– *Er du enig i at Document.no-arrangementet var over streken for hva man kan tillate i et bibliotek, slik flere så ut til å mene i diskusjonen på Biblioteknorge?*

– Nei, eg er ikkje enig i det. Det sto fleire demonstrantar utanfor Deichman denne kvelden, og det kunne eg også ha gjort. Men eg hadde i så fall demonstrert mot kunstnaren, ikkje mot Deichman som arrangør, for det er to forskjellige ting.

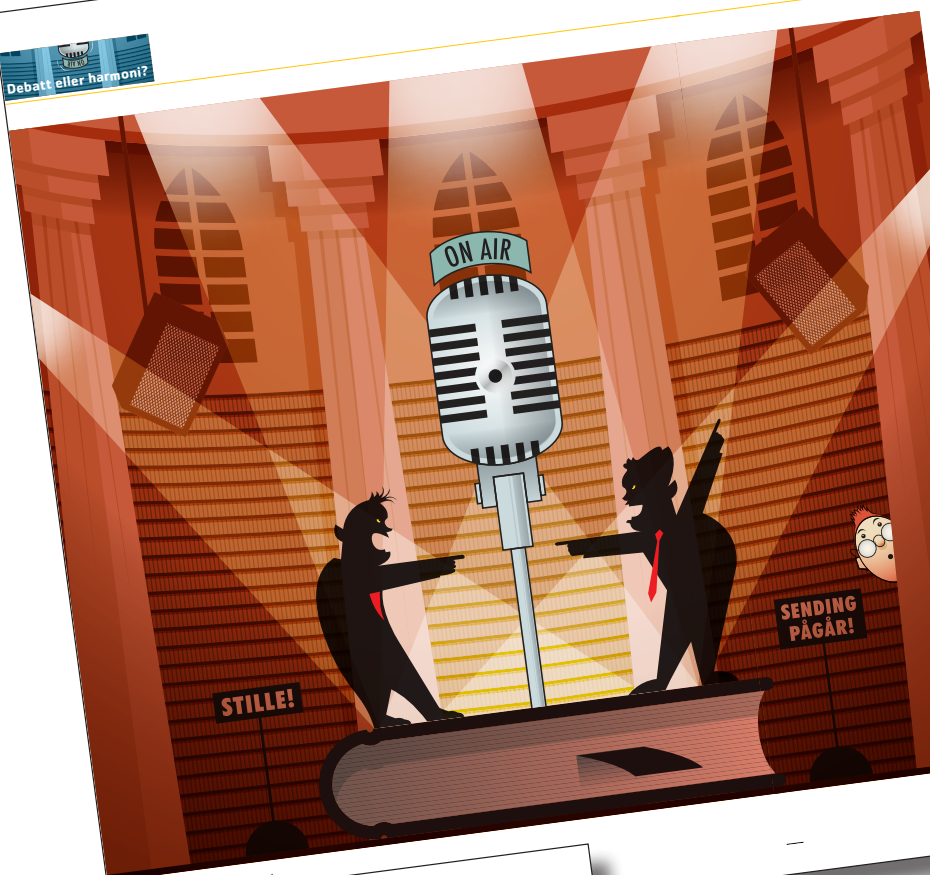
– Ein politiskar frå Rødt sa i Kulturnytt at folk som brukte biblioteket, til dømes innvandrarar, kunne bli støtt. Javel. Blir ikkje jødar støtt når Palestinakomiteen får bruke biblioteket? Blir ikkje muslimar støtt når kristne organisasjonar får bruke biblioteket? Eg er ingen ytringsfrihedsfundamentalist, det går innimellom an å kome til andre konklusjonar, det vil seie nekte nokon å bruke biblioteket. Men ytringsfriheit handlar også om å opne dørene for dei vi er aller minste enige med, sjølv om det svir. Det er det som kjenneteiknar eit demokrati.

– Mange har da også meint at det var heilt riktig og forsvarleg av Deichman å gjere dette, og eg er blant dei. Få grumset opp og fram! Og etter å ha lese artikkelen om «kunstnaren» i Morgenbladet er eg berre ►

Debatt eller harmoni?

Debatt eller harmoni?

Debattskaper eller harmonivokter?

Det står skrevet i loven: På biblioteket skal det nå diskuteres fritt. Kanskje også høyløst. Er biblioteksjef og kommuneledelse klare for det?

AV OLAV ANDERS ØVREBØ, FRILANSJOURNALIST

17. juni 2013 ga Stortinget folkebibliotekene en ny rolle. Fra før har bibliotekene hatt som oppgave å fremme «opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet.» I formålsparagrafen til folkebibliotekloven slås det nå også fast at de skal «være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.»

Det er ingen liten ambisjon som signaliseres her. Offentlig meningsbrytning, bruk av ytringsfriheten i praksis, er en bærebjelke i et liberalt demokrati. Geir Vestheim, som har forsket på bibliotekpolitikkens historie, sier at endringen gjør biblioteket til et sentrum for den åpne og kritiske offentlige samtalen i kommunene.

Det er et signal i loven til bibliotekene om å være aktive og synlige, om ikke å være redde for å skape debatt og ta opp kontroversielle temaer. Poenget er at bibliotekene skal legge til rette for og gjøre det mulig å føre en kritisk og demokratisk samtalsdebatt. De er en del av den institusjonelle strukturen for å få det til, sier Vestheim, som er professor ved Høgskolen i Telemark.

Det er biblioteksjefen som må fylle den nye rollen som debattarena med innhold. Hva skal debatteres og diskuteres, hvordan appellere til et bredt publikum? Ikke minst presser spørsmålet om uavhengighet seg raskt på. Hvor fri kan en biblioteksjef være når hun samtidig er en kommunalt ansatt?

For noen er saken klar: Begrensningene ligger i biblioteksjefens eget hode.

– Jeg vil se den rådmann eller ordfører som nekter meg å ta opp noe på biblioteket. Så lenge vi har bøker i hylla, kanskje også på framtrøstende plass. Kor ligg forskjellen mellom det skrivne og det uttalte/munnleg polemiserste?

Men er det så enkelt? Vi har tatt for oss de prinsipielle og praktiske sidene ved bibliotekets nye rolle. I bunnen ligger en landsomfattende spørreundersøkelse vi har gjennomført blant biblioteksjefer og rådmenn.

Bok og Bibliotek 5/2013 11

Bok og Bibliotek

Nr. 5. 2013

Debatt eller harmoni?

STILLE!

Kreativ bruk av hyller

Portrettet: Merethe Lindstrøm

Hamsun og «Nirvanas bulder»

Usikkerhet. I Bok og Bibliotek (5/2013) foretok vi en landsomfattende spørreundersøkelse blant biblioteksjefer og rådmenn om den nye «debatt-paragrafen» i bibliotekloven. Undersøkelsen avdekket betydelig usikkerhet i hvordan man best kan utforme biblioteket som en uavhengig arena for offentlig debatt.

meir sikker på det. Det var ikkje kunstnaren sjølv som var der, men ein som forsvarte kunsten hans, i den grad det kan kallast kunst. Han er jo meir enn noko ein provokatør. Eg synes ikkje dette var over streken. Det som kanskje kan diskutereast er korvidt det var riktig av Deichman å leige ut lokala sine, men eg forstår ærleg talt ikkje problemet med det heller. Som eg har sagt før: Om denne kunstnaren hadde fått utgive ei bok om seg der

kunsten hans blei diskutert (kanskje finnast den boka allereie?), så ville ingen reagert på at biblioteket kjøpte ho inn og sette ho i hylla, kanskje også på framtrøstende plass. Kor ligg forskjellen mellom det skrivne og det uttalte/munnleg polemiserste?

– Mener du at bibliotekarene er modne til å ta den nye formålsparagrafen i bibliotekloven om «debattbiblioteket» på alvor?

– Vi er i alle fall i ein modningsprosess. Det blir ein del prøving og feiling. Og som Aslak Sira Myhre sa: Å vere eit debattbibliotek betyr ikkje at alle skal ha besøk av ein nazist. Det handlar om å ikkje gjere det så himla vanskeleg utover i landet. Biblioteksjefane må i staden ta tak i dei nære tinga som engasjerer folk der dei bur: Kommunegrenser, jaktrettar, bygging av ny brygge, skulenedlegging, vegnamn, jordbrukssaker – det vil si det som angår folk i deira kvardag. Slik kan biblioteket gjere seg sjølv til ein relevant aktør.

– Vil NBF gjøre noe for å hindre at biblioteksjefer blir offentlige skyteskiver når de ønsker å ta opp ubehagelige temaer slik Deichman nylig gjorde?

– Eg kan ikkje sjå at det skal eller bør vere NBF si oppgåve. Vår oppgåve bør heller vere å styrke biblioteksjefane, gi dei mot, tryggleik og fagleg tyngde til å stå i det. Her er det ingen som skal skjermast, vi må i staden øve oss i å stå på barrikadene og argumentere for vala våre slik som Kristin Danielsen no har gjort. Biblioteksjefar burde vere glade for å få vere skyteskiver, berre slik får vi merksemd, og berre slik kan vi forklare og bere fram samfunnsoppgdraget vårt som ein aktiv, tilstedeverande og offensiv (lokal)demokratisk aktør.

– Morgenbladet viet 6 sider til Dan Park i nr 43/2014. Her sier blant annet forlegger og forfatter Anders Heger at han er «sterkt skeptisk til at man har lagt en ekstra oppgave på biblioteket ved å gjøre dem til debattarenaer». Hva er din reaksjon på det?

– Nei det stiller eg meg heilt uforståande til. «Lagt en ekstra oppgave på bibliotekene», nei, dette er ein gåvepakke for oss. Så får alle finne sin form, inngå samarbeid på tvers av kommunegrenser, samarbeide med institusjonar og organisasjonar. Det er ikkje synd på oss! Eit bibliotek som ikkje er relevant er heller ikkje synleg i det området det skal virke, og er det ikkje synleg er det heller ikkje relevant. Dette kan hjelpe på mellom anna at vi kjem oss vekk frå det eg likar å kalle «kos&hygge»-knaggen, som igjen lett fører til kutt med kommunale spareknivar.

Hans Rustad, redaktør, Document.no

– Det ble mye rabalder da Deichmanske bibliotek lot Lars Vilks holde foredrag om den omstridte gatekunstneren Dan Park torsdag 23. oktober. Overrasker det deg?

– Karakteren på reaksjonen skuffet. Det var nidsbilder som ble tegnet. De som var mot, unnlot å gå inn på hvorfor Vilks var i Oslo. I stedet viste de til dommen i Sverige som fullt fortjent! Det er tankevekkende. Tyve organisasjoner stilte seg bak at en domstol i vårt naboland dømmer en kunstner til et halvt års fengsel. Det var OK. Ervin Kohn sa at det ikke var noen grunn til å betvile svensk rettsvesen, og ingen journalist reagerte. Hvor befinner vi oss da? Da har vi tatt et kvantesprang i

Tydelige. Tilbakemeldingene har vært overveldende positive til det at vi tok et tydelig standpunkt og var konsekvente, mener Deichmansjef Kristin Danielsen.

Åpenhet. Ytringsfrihet handlar også om å åpne dørene for dei vi er aller minst einige med, sier lederen i Norsk bibliotekforening, Mariann Schjeide.

vårt syn på ytringsfrihet. Og det skjer uten diskusjon, uten belysning av hva som skjer. Det kan bare bety at de samme kreftene ønsker tilsvarende lovanvendelse her.

– Mener du at bibliotekarene er modne til å ta den nye formålsparagrafen i bibliotekloven om «debattbiblioteket» på alvor?

– Målet med bråket var åpenbart å tvinge Deichmanske til retrett, enten det skjedde av frykt for uro eller av politisk frykt. Kristin Danielsen skal ha ros for å ha sett faren

og for å ha stått fast på prinsippet. Egentlig burde disse gruppene ha kompromittert seg selv, for de viste tydelig at de vil ha veto over hvem som får ytre seg. Det gjorde de ved å ta i bruk den groveste politiske karakteristikken – nazi.

– Man snevret feltet inn og til slutt var det bare nazi som sto igjen. Så kunne Marit Halse og Rødt spørre Venstre-byrådet om hvorfor de slapp til nazier. NRK gjorde ikke noe forsøk på å nyansere denne fremstillingen. Bibliotekene har derfor et problem: De må tåle kritikk. De står overfor sterke kref-

Gir legitimitet. Deichman bidrar til legitimering av hatefulle og rasistiske utsagn i offentligheten, mener Joakim Møller, Radikal Portal.

ter som vil kontrollere offentligheten og legge så sterke føringer på den at de blir bestemmende. Det er ingen åpen offentlighet som er styrt av en part. Loven kommer derfor på et kritisk tidspunkt. Det er bare å håpe at man finner styrke til å stå imot.

– Vil det hjelpe med en redaktørplakat for biblioteksjefer?

– Man kan ikke sammenligne bibliotekene med redaksjonens rolle. Jeg er ikke sikker på om en «plakat» er noen god idé. Den kan kun bli av generell karakter. Hvem skal definere hva som er de gode verdiene? Man stiller opp disse for å ha noen negative motstykker – rasisme, diskriminering osv. Og det er selv sagt venstresiden som skal bestemme hvem som faller inn under disse merkelappene.

Det er lærdommen av Vilksmøtet og bibliotekene burde ta skrekken. Her så bibliotekene hvor langt venstrefløyen var villig til å gå for å stanse et møte som skulle te-

matisere ytringsfriheten. Hvis man først gir etter for dette presset vil det være vanskelig å gå tilbake på konsesjonen. Man må markere ytringsfriheten nå.

Rune Berglund Steen, leder for Antirasistisk senter

– Hvorfor reagerte dere så sterkt på foredraget om Dan Park på Deichmanske bibliotek 23. oktober?

Dersom avgjørelsen om hvem som får leie skal være basert på biblioteksjefens ideologi, religion eller politiske ståsted er vi på feil spor.

– Dan Park er tett forbundet med organisert svensk nynazisme, og produserer «kunst» helt i tråd med dette, hvor han blant annet sjikanerer jøder og svarte, setter spørsmålstegn ved Holocaust, glorifiserer Hitler. Mye av denne sjikanen retter seg mot navngitte enkeltpersoner. Lars

Vilks forsøker å gi legitimitet til dette, og forsvarer også i direkte ordelag at Park har sjikanert navngitte personer. Vilks mener eksempelvis at en svart politiker har makt helt og holdent fordi han er svart, derfor må man kunne gå på hudfargen, slik Park har gjort når han har framstilt en svart politiker som lynsjet. Dette er i seg selv rasistisk. Vilks har rett til å mene dette, men vi mener at det offentlige Norge ikke bør fasilitere slik ekstremisme gjennom å tilby en kommunal arena. Storsamfunnet er alle enige om at vi skal ha en front mot islamsk ekstremisme. Det avsløres som ganske hult hvis vi ikke makter det samme tydeligheten overfor ekstremisme innen majoriteten.

– Folkebiblioteket skal ifølge den nye formålsparagrafen i bibliotekloven være en arena for offentlig debatt. Videre skal folkebiblioteket være til for alle. Er det ikke da riktig at også Lars Vilks/Dan Park slipper til?

– La oss tenke oss at året er 1945. Millio-

Hans Rustad, redaktør, Document.no

Gülay Kutal. SV-politiker, og medlem av kulturkomiteen i Oslo bystyre.

Rune Berglund Steen, leder for Antirasistisk senter

Joakim Møllersen, Radikalportal.no

ner av mennesker er døde på grunn av nazismen. Bør vi slippe til en aktiv nazisympatisør (Park), eller en person som forsvarer en aktiv nazisympatisør (Vilks) på en kommunal arena? Jeg tror ikke at mange i 1945 ville ha svart ja, jeg tror at spørsmålet knapt ville ha blitt stilt. Og jeg mener faktisk at svaret ikke bør ha endret seg. De døde er fortsatt døde. Nazisme er fortsatt nazisme. Hat er fortsatt hat. Vi har lidd nok på grunn av denne galskapen, og mer enn nok til at vi burde ha lært ikke å lefle med den. Vi burde ha lov nå til å bruke tiden vår, kreativiteten vår, livet vårt på annet enn å gå stadig nye runder med hatets vanvidd. Minst av alt bør bibliotekene reduseres til dette.

– Mener du at bibliotekarene er modne til å ta den nye formålsparagrafen i bibliotekloven om «debattbiblioteket» på alvor?

– Like modne som alle andre, nær sagt. Bibliotekene trenger å tenke igjennom det ganske krevende problemkomplekset de

står overfor. Per i dag er ikke det organiserte ekstreme miljøet i Norge stort, men potensialet for vekst er der, og det bør være liten tvil om at bibliotekene kan være en svært ønskelig arena for aktører som sliter med å finne gode arenaer – ekstremistene som ingen andre vil ha – og plutselig skal bibliotekene være der som et åpent hjem. Ønsker bibliotekene å ta sjansen på å bli en jevnlig møteplass og rett og slett en ressurs for ekstreme grupper? Dette er grupper som sprer fordommer og hat. Hvilke konsekvenser har dette eksempelvis for noen av de forhatte, noen av dem som eventuelt skal sjikaneres fra bibliotekets talerstol, og deres krav på et folkebibliotek? Spørsmål om ytringsfrihet og møtefrihet er langt mer komplisert enn noen gjør det til. I nettedbatter ser man at når de ekstreme ytringene kommer, presses de mer moderate gjerne ut – sjikanen de utsettes for er et direkte angrep på deres ytringsfrihet. Jeg spør meg hvordan eksempelvis muslimer vil oppfatte det hvis et bibliotek plutselig blir en arena for spredning av antimuslimsk hat, eller en

jøde hvis man slipper til antisemittiske hanger.

– Hva må til for at folkebiblioteket skal bli en god arena for offentlig debatt?

– Man må ha med seg at det faktisk er umulig å inkludere alle. Tar man inn ekstremistene, vil man støte fra seg noen andre, nemlig dem som ekstremistene hater. Bibliotekene er ikke en verdiløs sone. Det er liten tvil om at bibliotekene eksempelvis har en bevisst holdning til hva man tilbyr av ekstrem litteratur, og hva man ikke tilbyr. For eksempel har Deichmanske i Oslo kritiske bøker om det konspiratoriske antisemittiske skriftet «Zions vises protokoller», men etter hva jeg kan se, ikke «Zions vises protokoller» i seg selv. Selv om det finnes ekstremister som skulle ønske det også, er det ikke slik at bibliotekene tilbyr mange hyllemetre med nazistisk og antisemittisk litteratur. ■

Normalisering av rasisme

Det er ikke et forsvar for ytringsfriheten Lars Vilks og Document.no framfører. Det er misbruk av ytringsfrihetsbegrepet og ytringsfrihetsidealet som rambukk for en aksept for trusler og hets av minoritetsgrupper. Det er et forsøk på normalisering av hatefulle og rasistiske utsagn i offentligheten. En normalisering som Deichmanske bibliotek nå hjelper til med og låner sin legitimitet til.

Det har også kommet beskyldninger om at motstandere av at Vilks foredrag skal holdes på biblioteket vil innskrenke ytringsfriheten til folk vi ikke liker. Så vidt meg bekjent har ingen tatt til orde for at Lars Vilks ikke skal ytre seg eller at han skal straffes, bare at biblioteket fortsatt skal være et sted for anstendighet og fortsette å leve etter idealet om nulltoleranse for rasisme.

– Joakim Møllersen, på Radikalportal.no. Sitter i styret til Radikalt økonominettverk og har jobbet i Klassekampen.

I etterkant av all støyen som har vært rundt dagens arrangement synes jeg nå det er greit å få en avklaring fra byråden på hva slags grenser bibliotekene bør ha når det gjelder deres rolle i den offentlige debatt i tiden framover.

– SV-politiker, og medlem av kulturkomiteen i Oslo bystyre, Gülay Kutal

Behov for avklaringer

Bibliotekenes rolle som *uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale* er åpenbart ikke så enkel å håndtere. Det er behov for prinsipielle og begrepsmessige avklaringer med hensyn til hva denne rollen egentlig skal bety og hva som skal være bibliotekenes særlige ansvar i arbeidet for å etablere en bærekraftig offentlig sfære. Det siste eksemplet i så måte er debatten i forbindelse med Lars Vilks foredrag på Deichmanske bibliotek.

AV PROFESSOR RAGNAR AUDUNSON
HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS, AVD. ABI

Deichmanske biblioteks nye sjef Kristin Danielsen kom som vi husker i hardt vær i slutten av oktober fordi biblioteket leide ut lokaler til Document.no. Document.no hadde engasjert Lars Vilks til å holde et foredrag om Dan Parks – en kunstner som mange vil hevde er rasistisk og bedriver hatpropaganda.

Utgangspunktet for debatten var biblioteklovens reviderte formålsparagraf. Danielsen kritikerer mener åpenbart

at ved å slippe til Vilks og Document.no, framstår ikke Deichmanske bibliotek som en nøytral og uavhengig debattarena. Danielsen argumenterer for at det nettopp er i samsvar med det nye samfunnsoppdraget å slippe alle syn til – også Vilks' og Document.no sitt syn.

Men begge parter i debatten tar feil.

Begge bygger etter min vurdering på en ikke helt gjennomtenkt oppfatning av hva den nye samfunnsrollen innebærer.

Foredraget til Lars Vilks var ikke en del av et program biblioteket hadde redigert for å bidra til en felles offentlig samtale. Derfor var ikke arrangementet en del av bibliotekets nye rolle. De leide ut lokalene til en annen aktør som så fylte lokalene med det innholdet han ønsket uten at biblioteket hadde noe

annonseilag. Når Aftenposten hver morgen legger tykke og irriterende annonsebilag fra Elkjøp og Skeidar på dørmatten min sammen med dagens avis eller når Dagbladet nå skal sette i gang med oppdragsjournalistikk, er det naturligvis ikke en del av avisenes samfunnsoppdrag. Det kan være nødvendig for å finansiere oppdraget, men en del av samfunnsoppdraget er det definitivt ikke. Her kan annonsørene skrive det de vil så sant det er innenfor norsk lov, og Expert og Ikea kan ikke rope opp og forlange å få presentere sine produkter og synspunkter i de samme annonsebilagene i ytringsfrihetens og den offentlige samtalsens navn. Redaktøren er ansvarlig for at det som står på trykk i avisen – også på annonseplass som andre aktører har kjøpt – er innenfor lovens og anstendighetens rammer. Og er annonsørens budskap for langt unna avisens verdisyn, kan det kanskje hende redaktøren sier nei til å trykke den. Men at annonsene ikke er en del av samfunnsoppdraget som arena for offentlig debatt, står fast.

Eller en annen parallell: Når Den norske opera leier ut sine lokaler til NHOs årskonferanse, er ikke det en del av operaens samfunnsoppdrag som kulturformidler.

På samme vis er det når biblioteket

leier ut lokaler til et arrangement der det ellers ikke har noe med innholdet å gjøre. Hadde derimot biblioteket selv programmert et arrangement med Lars Vilks som innleder uten at motstemmer ble invitert, ville det vært kritikkverdig. Før Høyres stortingsgruppe torpederte Gerhard Heibergs og OL-etatens drømmer om OL i Oslo i 2022, kunne man godt tenke seg at de leide Deichmanske biblioteks foredragssal til et møte som ellers var fullt og helt i Heibergs og OL-komiteens regi. Det ville være salg av annonseplass. Men der-

Fra nettstedet radikalportal.no

Det kan sammenlignes med en avis som selger annonseplass eller legger ved et

som Kristin Danielsen i sin rolle som leder for en institusjon som skal fremme offentlig debatt, ville arrangere et møte om OL og bare inviterte Gerhard Heiberg, ja da hadde det vært høyst kritikkverdig.

I mars i år gjennomførte min kollega Sunniva Evjen og jeg en surveyundersøkelse blant alle landets kommunale biblioteksjefer der vi forsøkte å kartlegge bibliotekledernes holdning til en del viktige spørsmål knyttet til rollen som arena for offentlig samtale. Ett av spørsmålene vi stilte var: Hvem synes du bibliotekaren som skal legge til rette for offentlig samtale ligner mest på: Redaktøren som redigerer sin avis eller redaktørplakaten og som i sin redaksjonelle virksomhet

ikke lar seg styre av eierne? Informasjonsmedarbeideren som formidler informasjon på vegne av sin eier eller oppdragsgiver? Eller er bibliotekaren mer å sammenligne med en som legger til rette for offentlig debatt ved å stille lokaler til disposisjon for andre aktører, og der det er disse andre – leierne – som har ansvaret for innholdet?

Et klart flertall er av den oppfatning at det er den uavhengige redaktøren bibliotekaren har mest til felles med. Men vi fant en helt klar og kan hende litt pussig sammenheng: Andelen redaktørtilhengere øker jevnt med økende innbyggertall. I de minste kommunene er det et flertall som mener at bibliotekarens rolle først og fremst er å stille en infrastruktur for offentlig debatt i form av lokaler til disposisjon for andre aktører og arrangører. Bare 29 prosent av biblioteksjefene i kommuner med under 5000 innbyggere mener bibliotekaren har en redaktørrolle, mens 60 prosent mener oppgaven er å stille lokaler til disposisjon. I de mellomstore kommunene – fra 10000 opp til 20000 innbyggere – er det 64 prosent som er tilhengere av redaktørrollen, mens 17 prosent mener utleierrollen er den mest dekkende for bibliotekarens oppgaver. Og i de aller største kommunene er det over 90 prosent som mener at bibliotekaren har et selvstendig redaktøransvar – det vil si et ansvar for å redigere og moderere samtale og debatt.

Den opplyste offentlige samtalen utfordres fra mange kanter og det er dermed ulike utfordringer biblioteket kan gripe

fatt i. Enhver som har vært inne på kommentarfeltene på nettet vet at sivil dannelses og borgerferdigheter er én slik utfordring. Det griper den finske bibliotekloven fatt i når den i sin formålsparagraf slår fast at bibliotekene skal fremme borgerferdigheter. Den nye svenske bibliotekloven slår fast at bibliotekene skal fremme demokrati og fri meningsdanning gjennom kunnskapsformidling. Her er det samtidig formulert et mål – demokrati og fri meningsdanning – og pekt på et virkemiddel – kunnskapsformidling. Gjennom

” I tillegg til kunnskap om arrangementsplanlegging og kommunikasjon er det et åpenbart behov for refleksjon og prinsipiell gjennomtenkning av hva rollen som arena for offentlig samtale egentlig betyr og innebærer.

kunnskapsformidling skal bibliotekene bidra til at vi har velinformerte og myndige borgere som på fritt grunnlag kan danne seg en mening. Det er et virkemiddel som ligger tett opp til bibliotekenes tradisjonelle rolle som folkeopplyser, og det er en del av vår profesjonelle arv som den reviderte formålsparagrafen gir fornyet aktualitet.

Og så kan naturligvis biblioteket være den arenaen der debatten faktisk utspiller seg. Sannsynligvis er det det vi tenker på når vi er opptatt av bibliotekenes funksjon som litteraturhus. Blant de norske biblioteksjefene er det den siste oppgaven som flest – nesten 90 prosent – synes er viktig eller svært viktig. På andre plass kommer formidling av informasjon som man trenger for å være en aktiv samfunnsborger. Det svarer om lag 78 prosent at de synes er viktig eller svært viktig. Utvikling av borgerferdigheter, derimot, sees som mindre viktig.

29 prosent mener dette er en viktig eller svært viktig oppgave når det gjelder tradisjonelle kanaler og medier, mens i underkant av 40 prosent mener bibliotekene her har en jobb å gjøre når det gjelder digitale kanaler og medier.

I hvilken grad opplever biblioteksjefene at de har den kompetansen som kreves for å løse de nye oppgaver? Sånn passe, åpenbart. Omtrent 80 prosent mener at de i noen grad har den kompetansen som kreves, mens 10 prosent på hver side av dette middelpunktet mener enten at man i liten grad har den nødvendige kompetansen eller at man i høy grad er i besittelse av den. Det som etterspørres er først og fremst generiske, ikke fagspesifikke, ferdigheter som for eksempel kommunikative evner og praktisk kunnskap knyttet til arrangementsplan-

legging og markedsføring.

Men i tillegg til kunnskap om arrangementsplanlegging og kommunikasjon er det et åpenbart behov for refleksjon og prinsipiell gjennomtenkning av hva rollen som arena for offentlig samtale egentlig betyr og innebærer. ■

La strekkodene hjelpe dere!

Alle biblioteker ønsker seg en effektiv og pålitelig løsning for merking av bøker samt inn- og utlevering.

Interconnect AS har levert strekkodelesere, etiketter, etikettskrivere og programvare for inn-/utlevering av bøker i mer enn 20 år.

Be om referanser, vi har mange!
Ring 67 16 64 00 eller kontakt oss på
data@interconnect.no

Færre institusjoner

– hva vil det bety for bibliotekene?

AV LARS EGELAND
DIREKTØR FOR LÆRINGSSENTERET
VED HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Kutt. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen vil ha færre høyskoler og universiteter. Det betyr også færre biblioteker.

Kunnskapsminister Røe Isaksen har sendt bud ut over landet: Alle høyskoler og universitet skal utrede hvordan de tenker sin egen plass i en sektor med færre institusjoner. I tillegg er de bedt om å vurdere hvem de vil ønske å slå seg sammen med. Dette skal være innspill til stortingsmeldinga om struktur i høyere utdanning som Røe Isaksen tar sikte på å

legge fram til våren. Men hovedkonklusjonen er allerede gitt: Det skal bli færre institusjoner.

I høst har Kunnskapsdepartementet gjennomført dialogmøter. Flere av institusjonene har spurt om man kan tenke seg andre samarbeidsformer enn fusjoner. Hva med konsortier av utdan-

ningsinstitusjoner? Til dette har Røe Isaksen svart at «Departementets utgangspunkt er en framtidig UH-sektor med færre institusjoner» (Rundskriv til institusjonene datert 8.oktober 2014). «Også etter sammenslåinger må institusjoner samarbeide. Konsortier må derfor komme i tillegg til sammenslåinger», skriver Røe Isaksen.

Utover hele landet er nå de høyere utdanningsinstitusjonene i gang med å svare på Kunnskapsdepartementets spørsmål. Svært mange steder ligner dette pliktløp der man spør hvem man kan slå seg sammen med, og konkluderer at sammen-slåing har lite for seg. Etter min mening er det nødvendig å starte fusjons-debatten med å spørre: Hvorfor? Alt for ofte nøyer man seg med å spørre hvordan man kan gjennomføre en fusjon.

Kunnskapsdepartementet viser til Tilstandsrapporten for høyere utdanning som ble publisert 7. mai i år. De mener at den viser at mange små institusjoner ikke holder faglig mål. Departementet stiller spørsmålet om institusjoner med få søkere og lave studenttall bør legge ned tilbud som dekkes av andre i regionen. Tilbys det like utdanninger for mange steder? Ikke minst: Hvordan kan vi sikre en profesjonell og kostnadseffektiv administrasjon?

Også den rød-grønne regjeringen gjorde et forslag på å få til færre og sterkere enheter. Stjernø-utvalget, ledet av tidligere rektor ved HiO, Steinar Stjernø, la fram sin innstilling i 2008. Deres forslag om mellom 8 og ti landsdelsuniversitet, ble skrinlagt samme dag som innstillinga ble lagt fram. Det var massiv motstand fra Forskerforbundet, Norsk Studentunion og Tekna. Problemet ligner på kommunesammenslåing: Der du finner de minste og mest sårbare enhetene, finner du også flest argumenter for at man trenger høgskolen på grunn av geografi, sysselsetting osv.

Kunnskapsminister Tora Aasland oppmuntret til at høgskolene skulle slå seg frivillig sammen. Det førte til mange utredninger, men få fusjoner: Universitetet i Tromsø fusjonerte med Høgskolen i Tromsø i 2009 og deretter i 2013 med Høgskolen i Finnmark. Høgskolen i Oslo og Akershus fusjonerte i 2011. Høgskolene i Vestfold og Buskerud fusjonerte i 2013 med Stjernø som leder av fusjonsstyret!

Det viktige spørsmålet er jo: Får man faglig gevinst ved å slå sammen institusjoner uten å foreta en samlokalisering? Kan man ikke da oppnå samme gevinst gjennom andre samarbeidsformer? I tillegg: Der det er lettest å slå sammen, der er institusjonene ofte allerede av en slik størrelse at de må anses som robuste nok til å klare seg aleine.

Tidligere fornyingsminister Viktor Normann som jobber på Handelshøgskolen og som ønsker at denne skolen skal få fortsette aleine, har påpekt at vi trenger mer konkurranse mellom offentlige utdanningsinstitusjoner, mens det nå ser ut som om noen vil etablere regionale monopoler.

Forrige gang vi hadde en stor reform av høyere utdanning var i 1994 da 98 mindre statlige høgskoler ble slått sammen til 26 nye enheter. Reformen ble evaluert i 1999 av NIFU, Møreforskning og Universitetet i Bergen. De pekte på at bare en tredjedel av de sammenslåtte høgskolene var samlokalisert. De hadde følgende hypotese: «At det er vanskeligere å få til samarbeid og faglig integrasjon i nettverksorganisasjoner enn i mer samlokaliserte organisasjoner, og dette er vanskeligere jo større den geografiske avstanden er mellom avdelingene.»

Evalueringsgruppa delte høgskolene i 4: 1) fysisk samlokaliserte høgskoler. 2) avdelinger lokalisert i ulike lokaliteter i samme kommune (ikke i gangavstand til hverandre), og 3) avdelinger som geografisk er spredt på ulike steder (dvs. i ulike kommuner). Den fjerde gruppa kalte de nettverkshøgskoler – høgskoler med stor geografisk avstand mellom studiestedene. I dag er det denne siste gruppa som er mest aktuell. Høgskolene med stor nærhet er allerede fusjonert.

Oppsummering av 1994-reformen er at «Fusjonene har som regel ført til en styrking av styrings- og ledelsessystemet i «management» retning, samt styrking av administrasjonen, uavhengig av om institusjonene er samlokaliserte eller organisert som nettverkshøgskoler. Dette gjelder særlig administrasjonen, som generelt sett har blitt bedre og mer profesjonell. Til tross for at man ved de nye større enhetene har eliminert enkelte dublerende funksjoner, har det likevel ikke resultert i færre administratorer totalt sett, verken i nettverksinstitusjoner eller i samlokaliserte institusjoner.»

Evalueringsgruppa pekte på at en fusjon krever store økonomiske ressurser, men kan

Tips oss –
om ein typisk

DAG
OG
TID^{-lesar}

som ikkje les Dag
og Tid.

Send SMS til 2007
slik: TYPISK følgd
av namn og adresse
til personen.

(Døme: TYPISK
Jonas Gard Større,
Riksvegen 10, 5020
Bergen).

Han eller ho du
tipsar om, får tre
nummer av Dag og
Tid, heilt utan
plikter. Du får eit
Flax-lodd som
takk for hjelpa.

gi inntekter på sikt. Det gjelder imidlertid først og fremst samlokaliserte høyskoler, mens nettverksorganisasjonene er dyrere i drift med teknologisk og administrativ infrastruktur samt store reisekostnader.

Generelt har fusjonene skapt et bredere og mer flerfaglig og tverrfaglig studietilbud, skriver evalueringsgruppa. «De mest vellykkede sammenslåingene har imidlertid funnet sted mellom geografisk nære eller samlokaliserte institusjoner. Størst problemer har det vært der hvor den geografiske avstanden mellom de impliserte institusjonene er stor, og da gjerne også i samspill med store kulturelle og faglige forskjeller. Den geografiske avstanden kan sies å ha forsterket både de kulturelle, sosiale og faglige spenningene som eksisterte.» (Evalueringsrapport, Forskningsrådet, 1999)

Et av problemene med å evaluere en slik reform, er å skille ut hva som skjedde som følge av reformen og hva som skjedde av andre grunner. Reformen i 1994 innebar en stor desentralisering av myndighet og oppgaver fra departementet. Her finner vi noe av forklaringa til at det ble økt antall administrative stillinger. Reformen kom samtidig med en stor økning i antall studenter, hvor en av konsekvensene var lavere bevilgning pr student. Dette medførte en påtvungen nødvendig effektivisering, men også en endring i arbeidsformer i retning av større ansvar til studentene for egen læring.

Høgskolereformen innebar en profesjonalisering av bibliotekene. Statsråd Gudmund Hernes reiste rundt og ga høyskolene beskjed om å bli med i Bibsys. De eneste stillingene som ble opprettet i forbindelse med reformen, var at alle høyskolene fikk en ny stilling hver som hovedbibliotekar.

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus

har man vurdert en sammenslåing med Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Denne høyskolen planlegger nå fusjon med Høgskolen i Telemark som tidligere var i samsamarbeid med Universitetet i Agder. Sammen med fusjon med høyskolen på Gjøvik, kan vi få en stor Østlands-høyskole med mange campus. Hva man vil vinne med en slik fusjon, er ytterst uklart. En annen modell er sammenslåing mellom HiOA og UiO. Her har HiOA fått en kald skulder fra UiO. Tilsvarende ser vi både i Bergen og Trond-

heim. Noe av formålet med å ønske å bli universitet – slik bl.a. HiOA vil – er å ikke være råvareleverandør av bachelor og masterkandidater til universitetet, men å ha hånd om hele verdikjeden selv. Det blir irrelevant om institusjonene slås sammen. UiO føler at de ikke har noe å vinne når det gjelder f.eks. forskningskvalitet, ved å slå seg sammen med HiOA. De som mener

Reformen i 1994 innebar en stor desentralisering av myndighet og oppgaver fra departementet.

at høyskolen skal bli et annerledes og mer arbeidslivsorientert universitet enn UiO, har også alt å tape. Det kan innebære en likeretting av utdanningstilbudet i regionen, som svekker tilbudet til studentene og stopper den konkurransen som Viktor Normann tar til orde for.

Evalueringen av reformen i '94 viste at det var mest vellykket der reformen etter hvert førte til samlokalisering. Hvis man tenker seg en slik sammenslåing nå, vil det få store konsekvenser for mange lokalsamfunn.

En annen modell er å ikke se til geografi i det hele tatt, men heller skule til faglig portefølje. Da vil det ikke være unaturlig om Høgskolen i Buskerud og Vestfold, Høgskolen i Gjøvik og andre teknologiske høyskoler slår seg sammen med NTNU. Dette er imidlertid NTNU lite begeistra over.

Debattene rundt om i institusjonene tyder på at en storstilt sammenslåing også vil bli krevende i denne runden.

Forrige høgskolereform innebar en profesjonalisering av høgskolebibliotekene. Den kom sammen med en eksplosjon i

Strukturendringene gjør at også styring og ledelse av institusjonene kommer på dagsorden. Det kan få større betydning for bibliotekene.

antallet studenter og la dermed grunn for etablering av flere bibliotek som lærings-sentra med påfølgende enorm økning i bibliotekbruk. Hva vil en ny reform kunne bety for bibliotekene?

Det er mye som tyder på at større enheter ikke vil svekke bibliotekene. Økt innkjøp av digitale kunnskapskilder styrker de største aktørene som får de beste prisene. Flere og flere tjenester kan utfø-

res sentralt i organisasjonen, samtidig som det er lett å ha desentraliserte tilbud. At fusjoner eventuelt ikke svekker biblioteket, er imidlertid ikke et viktig argument for fusjoner. Strukturendringene gjør at også styring og ledelse av institusjonene kommer på dagsorden. Det kan få større betydning for bibliotekene.

I dag er den såkalte normalmodellen at man velger rektor som leder høyskolens styre. Det er en arv fra den gamle Humboldtske universitetstradisjonen. Humboldt var undervisningsminister i

1800-tallets Preussen. Hans ide var å skape et universitet frigjort fra statsmakta, der forskning og undervisning kombineres og institusjonene ledes av den fremste blant likemenn. En viktig del av historien er at det humboldtske universitet var til for en meget liten elite. I det humboldtske universitet er det derfor stor forskjell på faglige og administrativt ansatte. Det har ført til at vi i Norge vektet stemmene fra ulike grupper ulikt ved rektorvalget. Det fikk lederen av Studentparlamentet ved HiOA til å skrive i nettavisen Krhono at «valgordningen skaper unødvendige klasseskiller, og egentlig bare er akademisk snobberi».

De siste åra har trenden gått i retning av tilsatt, enhetlig ledelse i flere institusjoner. Ved Høgskolen i Oslo og Akershus diskuteres dette nå, i forbindelse med evaluering av høyskolens organisering etter fusjonen i 2011. Biblioteket står sammen med 3 av 4 fakultet og studentene for enhetlig ledelse.

Ved høgskolereformen i '94 prøvde vi å få bibliotekene definert som en faglig virksomhet. Vi lyktes ikke da. Men et av utviklingstrekkene er jo også at bibliotekene har skiftet karakter fra boklager og bokleverandør til mer kvalifisert faglig virksomhet med høyt kvalifiserte bibliotekarer. I '94 stilte man krav om at bibliotekets leder skulle ha hovedfag. Nå er det helt vanlig at bibliotekarer har både to bachelor-utdanninger og master.

Nye tjenester i biblioteket gjør at vi ved HIOA-biblioteket har flere ansatte med dosent/førsteamanuensis/førstebibliotekar-kompetanse. Tida burde nå være inne for å bli definert som noe annet enn administrativt ansatte som det for de fleste faglig ansatte er et formål å ha færrest mulig av. Ny styringsmodell med enhetlig faglig ledelse kan åpne for det. ■

Tillit, innvandring og folkebibliotek¹

Tillit til biblioteket betyr ikke nødvendigvis tillit til andre borgere.

AV ANDREAS VÅRHEIM
PROFESSOR I DOKUMENTASJONSVITENSKAP,
UIT NORGES ARKTISKE UNIVERSITET.

Blant intervjuede førstegenerasjons innvandrere fra Mexico til USA som hadde deltatt på i kurs² arrangert av det lokale biblioteket, økte tilliten til biblioteket og tilliten til andre bibliotekbrukere (Vårheim 2011 og 2014b og c). Tilliten til naboer og ukjente ble i liten grad påvirket. Finner vi det samme mønsteret blant innvandrere til Norge?

Innvandring og tillit

Vesteuropeiske land, også Norge, har de seneste tiårene opplevd en betydelig økt innvandring i form av flyktninger og asylsøkere fra den tredje verden, samt arbeidsinnvandring fra EØS-området. Den første innvandrergруппen har skapt og skaper størst oppmerksomhet i offentligheten.

Vellykket integrering av innvandrere er viktig for fortsatt velstand og et velfungerende demokratisk styresett. En bekymring har derfor vært at innvandrergруппene ikke har blitt godt nok integrert i det norske samfunnet, og dermed i mindre grad deltar i arbeidsmarkedet, har for dårlige norskkunnskaper, underpresterer i skolen, og for mange hjemmeværende ►

Postiv. Velfungerende og upartiske offentlige institusjoner har positiv betydning for graden av generell tillit. (Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

kvinner er isolert fra det norske storsamfunnet.

En sterk indikator på sosial integrasjon er sosial kapital (sosial tillit brukes i stor grad som synonym for sosial kapital), og tillit til folk flest (generell tillit), altså tillit til ukjente utenfor egen gruppe. Tilliten kan være høy innenfor en etniske gruppe uten at det betyr tillit til andre grupper.

Mye sosial kapital og generell tillit finner vi i land preget av høy levestandard, demokrati, lite korrupsjon, og en velutviklet velferdsstat. Ikke uventet når de nordiske landene høyest opp i tillitskonkurransen.

Etnisk mangfold og tillit

Forskningen på etnisitet og sosial tillit har stort sett vist at etnisk mangfold fører til et synkende tillitsnivå i samfunnet. Dette triste bildet er imidlertid ikke entydig, viser nyere studier.

Innvandrere fra den tredje verden kommer ofte fra land med lav grad av generell tillit, og flyktningesituasjonen bidrar sjelden til å øke tilliten. I USA overføres lav tillit hos meksikanske innvandrergreper fra generasjon til generasjon.

Europeiske forskningsresultater viser at tilliten hos førstegenerasjons immigranter øker betydelig etter noen år i motakerlandet, men fortsatt er den klart lavere enn hos de innfødte. Andre generasjons innvandrere nærmer seg de innfødtes tillitsnivå, men de når ikke helt opp.

Sosial kontakt og universelle velferdsordninger skaper tillit

Velfungerende og upartiske offentlige institusjoner har positiv betydning for graden av generell tillit. Forskning viser også at kontakt mellom grupper, inkludert etniske grupper, øker tilliten. Folkebiblioteket er den offentlige institusjonen folk har høyest tillit til, politiet kommer på andre plass. Undersøkelsen ble utført tidlig i 2011 (se «Tillit til biblioteket», Bok og bibliotek 4/2014 (Vårheim 2014c).

Offentlige institusjoner skaper gjennom likebehandling og universelle ytelser tillit til institusjonene selv. Slik bidrar institusjoner over tid til å øke tillitsnivået i befolkningen, til å øke den generelle tilliten. Tilliten til institusjoner er så å si smittsom ikke bare blant institusjoner, men også over «artsgrenser».

Samarbeid – voksenopplæring og bibliotek i en nordnorsk by

Det kan være vanskelig å finne direkte sammenlignbare kursopplegg mellom amerikanske og norske bibliotek, men i en nordnorsk by har det vært et spesielt tett forhold mellom Introduksjonsprogrammet for flykninger/Voksenopplæringen og det lokale biblioteket. En faktor som har bidratt til særdeles høy bibliotekbruk blant Voksenopplæringens elever, er at en bibliotekar også har vært ansatt som lærer ved Voksenopplæringen. Biblioteket sørget for at elevene fikk en grundig innføring i bibliotekbruk og informasjonskompetanse, og kjennskapet til elevene fra Voksenopplæringen gjorde det lettere å skreddersy tjenester.

Studentene opplevde kontakten med ukjente i biblioteket som en svært viktig anerkjennelse av dem selv som personer.

Elevene brukte biblioteket fra 1 til 2-3 dager i uka. De fikk leksehjelp i biblioteket, og de tilbrakte store deler av ettermiddagene der med lekselesing. Å se andre arbeide i biblioteket inspirerte til egen innsats.

Mennene var spesielt mye på biblioteket, og datamaskinene var sterkt etterspurt. Ellers traff de venner, spilte spill og leste. De av de kvinnelige elevene som hadde barn tok ofte barna til barneavdelingen, og deltok selv i eventyrstunder. Lesegruppa for kvinner var populær, og elevene opplevde dette som et ekstra tilbud i norskopplæringen. Etter avsluttet introduksjonsprogram gikk bibliotekbruken hos elevene som forventet ned, men fortsatt brukte de biblioteket omlag to ganger i måneden.

Norsk språk og kontakt med nordmenn

De ferske elevene fikk for det meste praktisert norsk gjennom kontakt med bibliotekpersonalet og i lesegruppen for kvinner. Gruppen av tidligere studenter som behersket norsk mye bedre, hadde ofte kontakt med innfødte nordmenn i biblioteket. De kom i større grad i snakk med innfødte i biblioteket enn utenfor. Utenfor biblioteket var det mest snakk om korte hilsener: «Hei!». Studentene opplevde kontakten med ukjente i biblio-

teket som en svært viktig anerkjennelse av dem selv som personer.

Tillit til biblioteket

Gjennom deltagelse i introduksjonsprogrammet hadde tilliten til biblioteket økt, og biblioteket ble opplevd som et trygt sted. Det som kunne skape problemer var der det var konflikter mellom grupper av flykninger fra samme hjemland.

Tilliten til biblioteket hadde utspring i at det var «for alle fra alle land», med andre ord en universell institusjon, at det var «det tryggeste av alle steder», at «det gav mye igjen for pengene», og at det var informasjons- og kultursenter. Det var «en veldig god ide, folk kan utvikle seg og lære». En av elevene fortalte at hun hadde sågar kjøpt seg leilighet nær biblioteket fordi hun ville være der mest mulig.

Tilliten til andre bibliotekbrukere var høyere enn for andre ukjente, innbefattet naboer. Generelt sett var tilliten til ukjente lav, og den sank med økt tid i Norge. Lærerbibliotekaren beskrev dette som utslag av at nykommernes «store lykke» bleknet etter hvert: kontakten med byråkratiet økte, det var ikke lett å lære norsk, det var venting på arbeid, det var kontaktproblemer med de innfødte, og konflikter i egen gruppe.

Lav tillit til ukjente også etter mange år i Norge

Illevarslende nok kan det se ut til at den generelle tilliten blant de intervjuede kursdeltagerne og tidligere kursdeltagere ikke øker over tid. Det kan være utslag av en kortvarig «honeymoon» effekt som kanskje ikke bør vektlegges, men det bør absolutt undersøkes om dette er et generelt trekk for alle innvandrere eller bare gir utslag for bibliotekbrukere på grunn av at de integreres relativt fort i bibliotekkonteksten, eller om nykommer-effekten er generell. En måte å finne ut dette på er å undersøke bibliotekbrukere på flere tidspunkter i den norske karrieren.

Dersom det er slik at tillitsnivået i mindre grad øker over tid hos innvandrere til Norge enn i Europa ellers, vil det si at innvandrere til Norge ligner mer på meksikanske innvandrere til USA hvor lav tillit går i arv.

Dersom det siste er tilfellet er det desto større grunn til å øke bibliotekenes innsats, og selvsagt mange andre institusjoners innsats, overfor innvandrergruppene.

Nykommerne er én sak, men like viktig kan det være å gi et bedre tilbud til dem som har vært i Norge en stund.

Det må understrekes at selv om lite økning i generell tillit kan påvises, så øker tilliten til biblioteket og andre ukjente bibliotekbrukere. Det er viktig, og kan være et godt grunnlag for videre bygging av generell tillit, og for forsterket innsats fra bibliotekenes side.

Det kan gjøres mer

For det kan gjøres mer, og i norsk bibliotekvesen er det ikke mangel på utfordringer. Tiltakene som allerede eksisterer kan forsterkes og utvides. Et tiltak som nevnes av lærerbibliotekaren er å utvide en ordning hvor elevene kan arbeide i biblioteket en kortere tid. Det viser seg hurtig å gi bedre norskkunnskaper og gir bedre service til elevenes respektive innvandrergupper. Tiltak for re-rekruttering av tidligere elever i introduksjonsprogrammet og spesielle opplegg for disse kan gi effekt. ■

Litteratur

Vårheim, A. (2011). Gracious space: Library programming strategies towards immigrants as tools in the creation of social capital. *Library & Information Science Research*, 33(1), 12–18. doi:10.1016/j.lisr.2010.04.005

Vårheim, A. (2014a). Trust and the role of the public library in the integration of refugees: The case of a Northern Norwegian city. *Journal of Librarianship and Information Science*, 46(1), 62–69. doi:10.1177/0961000614523636

Vårheim, A. (2014b). Trust in Libraries and Trust in Most People: Social Capital Creation in the Public Library. *The Library Quarterly*, 84(3), 258–277. doi:10.1086/676487

Vårheim, A. (2014c). Tillit til biblioteket. *Bok og Bibliotek*, 81(4), 58–60.

(Endnotes)

- 1 Denne artikkelen baserer seg i stor grad på Vårheim (2014a)
- 2 De aktuelle kursene var i engelsk som fremmedspråk, i datamaskinbruk og kurs om det amerikanske samfunnet.

Inger Cathrine Spangen

Foto: Robin Røkke Johansen

En fremragende fagperson, en dyktig leder og en populær formidler døde 4. november, 73 år gammel. Inger Cathrine Spangen startet sin karriere i bibliotekvesenet som barnebibliotekar på Lillehammer i 1963. Hun hadde en sterk interesse for dette viktige arbeidsfeltet gjennom hele livet, videreutdannet seg i emnet og studerte barnebi-

bliotek også i utlandet. Hun var styreleder ved Norsk barnebokinstitutt og i en lang periode aktiv i seksjonen for barnebibliotek i den internasjonale bibliotekorganisasjonen (IFLA). Inger Cathrine laget utallige kurs- og studieopplegg, og bidro til å gi norske barnebibliotekarer inspirasjon og kunnskap om et felt som hun nok betraktet som folkebibliotekenes viktigste oppgave.

Inger Cathrine ble ansatt ved Statens bibliotekskole i 1972. Som førsteamanuensis var det et annet spesialfelt som kom til å ta det meste av hennes tid: katalogisering, som er et av bibliotekarutdanningens kjernefag. Inger Cathrine ble ikke bare den nasjonale autoriteten på dette området, hun markerte seg også på den internasjonale arena i IFLA. Videre var hun fast medlem i Den norske katalogkomite, og det var hun som laget og tilpasset det internasjonale regelverket til norske forhold. I denne forbindelse publiserte hun fagartikler og laget læremidler. Katalogisering kunne nok oppfattes som et tørt fag, men som lærer evnet hun å motivere studentene. Hun interesserte seg for bruk av kilder og referanser i faglitteratur. Hennes hendige lærebok, «Referansehåndboken», er fortsatt et nyttig redskap for alle som vil lære kildebruk og siteringsteknikk.

Fra 1987 var Inger Cathrine undervisningsleder for bibliotekstudiene, som fra 1994 ble en del av Høgskolen i Oslo. Hun var en ryddig og effektiv administrator med stor arbeidskapasitet. På denne måten la hun grunnlaget for skolens faglige utvikling slik at det kunne utvikles nye studieprogrammer – som fjernundervisning, mastergrader, arkivutdanning og etter hvert doktorgradsprogram. For sin store innsats ble hun i 2004 tildelt Norsk Bibliotekforenings hederspris.

Det vi vil huske Inger Cathrine best for er at hun alltid hadde tid til sine studenter og kolleger. Hun kombinerte tydelige krav til faglighet og kvalitet med omsorg og lojalitet.

Vi minnes Inger Cathrine som en som ikke fremhevet seg selv, men som inspirerte andre og som alltid tok de tyngste takene selv. ■

Liv Gjestrum, Ragnar Audunson og Øivind Frisvold Høgskolen i Oslo og Akershus. Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag

Vi ønsker dere alle en riktig fin og fredfull julehøytid!

Bibliotekenes IT-senter
22 08 34 00 - www.bibits.no

Biblioteket tar utfordringen!

Bibliotekplan for Nordland på høring

Jeg ønsker å løfte frem bibliotekenes funksjonen som samfunnsbyggende aktør. Den er minst like viktig som før! Samtidig utfordres bibliotekenes rolle av samfunnsutviklingen. En utvikling som stiller krav til endring, sier fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse, Hild-Marit Olsen (Ap).

Vil ha innspill

Bibliotekplanen er et resultat av en omfattende prosess, og gir et godt grunnlag for et kollektivt løft for å løse utfordringene og nå felles mål. Fylkesråden oppfordrer alle interesserte til å gi innspill i løpet av høringsperioden slik at planen blir best mulig.

For enkeltmennesket utgjør et godt bibliotek en betydningsfull trivselsfaktor. Bibliotekene gir lik mulighet for alle til å utvikle kunnskap, engasjement og livslang læring, de er sentrale arenaer for kulturelle opplevelser, og er sosialt utjevne, står det i pressemeldingen fra Nordland fylkeskommune.

Ny rolle

Den nye bibliotekloven pålegger bibliotekene å tenke nytt. Det er ikke lenger nok å stille bøker til disposisjon for bibli-

otekbrugerne. Bibliotekene skal bli mer utadrettede, og i tillegg være arenaer for offentlig samtale og debatt. Dette er en endret rolle som stiller krav om ny kompetanse og nye arbeidsmåter.

Kollektivt løft

– I Nordland er det flere steder en betydelig satsing på bibliotek, for eksempel blir Bodøs nye bibliotek i særklasse, sier fylkesråden. Samtidig har fylket mange små kommuner og et sterkt varierende bibliotektilbud.

– Derfor er det bruk for et kollektivt løft for å skape grobunn for vekst, økt samarbeid, og mer utvikling. Jeg ønsker en styrking av folkebibliotekenes rolle som kommer alle innbyggerne til gode, fortsetter Olsen.

Hild-Marit Olsen: Behov for et løft.

Viktig plan

– Planen er et viktig verktøy i arbeidet med å oppnå dette. Alle innbyggere i Nordland fortjener gode, attraktive og tidsriktige bibliotek, sier en engasjert fylkesråd.

Høringsperioden for planen vil bli frem til 1. februar 2015. I høringsperioden vil det bli avholdt tre regionale høringsmøter hvor alle interesserte er velkomne til å få mer informasjon. ■

Stormen

– Vi skal være mye mer enn et bibliotek. Bøkene er fortsatt grunnmuren, men målet er å bli Bodøs nye møteplass. Byen trenger et allhus hvor folk kan møtes, sier ny biblioteksjef Trud Berg ved Stormen bibliotek i Bodø, til NRK.

Det nye praktbygget midt i sentrum med panoramautsikt mot Bodø havn har til sammen 118 rom skal fylles med innhold.

– I tillegg til biblioteket har vi et ansvar for visuell kunst og scenekunst. Vi får etter hvert en bra kafe her, og arkitekturen og bygget har i seg selv en verdi, mener Berg. ■

Tromsøbibliotekene prøver ubetjent

Snart får lånerne i Tromsø tilgang til biblioteket mange flere timer i døgnet. Tromsø bibliotek og to filialer nær byen er de første i landsdelen med å innføre ubetjente bibliotek.

TEKST OG FOTO: MARIANNE LOVISE STRAND
FRILANSJOURNALIST

Pengedryss. Politikerne i Tromsø har vært svært positive til prosjektet og bevilget 1,8 millioner kroner.

For et drøyt år siden åpnet landets første ubetjente bibliotek i Stavern. I Sverige og Danmark har de hatt ordningen en god tid og erfaringen er så positiv at flere norske bibliotek nå velger å gjøre det samme.

Biblioteket i Tromsø og deres to filialer i Kroken og Tromsdalen, blir de første i Nord-Norge som får utvidet åpningstilbud. Hensikten med innføringen av ubetjent bibliotek er å gjøre bibliotekene mer tilgjengelige.

Deichmanske bibliotek i Oslo skal innføre dette på to av sine avdelinger.

Snart i gang

I disse dager er Biblioteksentralen i gang med å montere det tekniske utstyret som trengs.

– Vi er selvsagt veldig spente på hvordan dette vil fungere i praksis, men det er overveiende gode resultater på de bibliotekene som allerede har prøvd dette ut. Vi

håper derfor at det kan fungere like bra her, sier Paul Henrik Kielland ved Tromsø bibliotek.

Politikerne i Tromsø var svært positive til prosjektet og bevilget 1,8 millioner kroner til prosjektet, som helt klart kommer til å være et kjærkomment tilbud og gjøre det enda bedre å bo i Nordens Paris.

Ikke minst tror han at byens mange studenter vil ønske dette velkommen.

– Vi merker godt behovet for utvidet ►

åpningstid, det står alltid folk og venter når vi åpner på morgenen og hver dag må vi gå å gi beskjed til de siste som sitter i biblioteket om at vi skal stenge, sier Kielland.

– Selvsagt har vi en viss redsel for om det kan bli hærverk og tyveri, men vi velger å tro at det også i Tromsø skal gå fint, sier han.

Biblioteksentralen vant anbudsrunder og de går i disse dager i gang med montering av det ekstra sikkerhetsutstyret som trengs. Det blir montert overvåkingsutstyr og automatiske dørsystemer. Lånerne kommer seg inn med lånekort og passord utenfor ordinær åpningstid.

Tromsø bibliotek har vært drevet uten hærverk i snart 10 år i nåværende lokaler og ble kåret til landets fineste bibliotek for fem år siden. Det er blitt en svært populær og viktig møteplass midt i bykjernen, både byens befolkning og besøkende. Telleverket viser rundt en halv million besøkende årlig på de tre nevnte bibliotekene. Tallet har holdt seg ganske stabile de siste årene, men har hatt en liten nedgang. Nå håper de at utlånet og antall besøkende vil øke.

Økt tilgjengelighet

– Vi er nå inne i en prosess der vi drøfter hvordan vi skal legge om våre arbeidsrutiner i forhold til dette. Men i utgangspunktet har vi ikke tenkt å endre noe innenfor den tiden biblioteket er betjent i dag, sier Kielland.

Hovedbiblioteket holder åpent fra ni om morgenen til sju på kvelden, bortsett fra fredag og lørdag. Filialene har stengt både fredager og søndager.

– I framtida kan folk også kunne besøke biblioteket på disse dagene, noe vi tror blir satt pris på, sier han.

Det arbeider rundt 30 ansatte i alt på de tre bibliotekene inkludert fengselsbiblioteket, og det er ikke snakk om noen nedbemanning i forbindelse med innføringen av ubetjent bibliotek.

– Det nye tilbudet ser vi på som en tilleggsteneste for dem som har behov for å besøke biblioteket til andre tider. Et godt bibliotek trenger å ha ansatte, derfor er det

Møteplass. Byens flotte og innholdsrike bibliotek er en svært populær møteplass for store og små.

viktig at biblioteket har folk på plass som lånerne kan møte og spørre om hjelp, sier Kielland.

Nøyaktig dato for innføringen av ubetjent bibliotek er ikke satt, men det blir enten i desember eller januar. Han regner med det blir både kaffe, kakeservering og snorklipping for å markere det nye tilbudet til lånerne.

Populære hyllevandring

Biblioteket i Tromsø et svært populært møtested, med mange arrangementer gjennom året.

– Noe av det som har vært mest spennende vi har fått til de siste årene, er et prosjekt vi har kalt hyllevandring, sier han entusiastisk.

Det er en planlagt vandring på en time, med ulikt tema fra gang til gang. Man kan altså melde seg på hyllevandringen, som foregår sammen med en bibliotekar.

– I år har vi alt fra italienske forfat-

tere på norsk til arktiske mysterier. Vi har også vandring i bibliotekets utsmykninger eller hellige krimfortellinger, sier han.

Målet å lese mer om de aktuelle tema og hyllevandringene er blitt så populære at de gjennomføres flere ganger i uka i sesongen. Man får en liten runde til utvalgte steder i biblioteket, og får høre litt om hva som gemmer seg i hyllene der.

Seks-sju av bibliotekets ansatte sørger for at tilbudet opprettholdes.

– Det skjer mye her på vårt bibliotek og slik vil vi også at det skal være, sier Kielland. ■

Spente. – Vi er spente på hvordan ubetjent bibliotek vil fungere, det er helt klart et behov for utvidet åpningstider, sier Paul Henrik Kielland og Synnøve Baustad ved biblioteket i Tromsø.

Bli oppdatert! Bli inspirert!

www.bokogbibliotek.no

BOK OG BIBLIOTEK

ET FAGBLAD OM BIBLIOTEKSEKTOREN – Nr. 5/2014

Blikkene. Brukerne og bibliotekarene ser ofte forskjellige ting. (Alle illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Med brukerblikk på biblioteket

Hvor brukervennlig er egentlig det fysiske biblioteket? Det er grunn til å spørre hvor gode vi som jobber i bibliotekene er til å legge til rette for at brukerne skal finne fram.

HEIDI KRISTIN OLSEN
HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS, AVD ABI

I 2012 sto jeg bak en undersøkelse om brukervennlighet i det fysiske biblioteket. Undersøkelsen ble gjort på et høgskolebibliotek, og selv om andelen digitale ressurser i bibliotekene stadig øker, har alle utdanningsbibliotek i Norge fremdeles en betydelig samling med fysiske bøker som er viktig for brukerne. For mange brukere og i mange situasjoner finner brukeren fram til det han er ute etter uten problemer, men her skal vi trekke frem noen eksempler på det motsatte.

Betegnelsen *det fysiske biblioteket* brukes her om samlingen av fysiske medier i høgskolebiblioteket, og de hjelpemidlene som er tilgjengelig for å finne fram i denne samlingen. Selv om rammen for artikkelen er utdanningsbibliotek, vil sannsynligvis mange av problemstillingene være gyldige for flere typer bibliotek. Elementer fra flere høgskolebibliotek er trukket inn som eksempler og bakgrunn for artikkelen.

Bakgrunn

Noen begreper kan være nyttige å ha definert før eksemplene trekkes fram. I et bibliotek finnes det en håndfull forskjellige typer «tekster» som er relevante når brukers tilgang til den fysiske samlingen skal analyseres. Begrepet «tekst» brukes her som et utvidet tekstbegrep, der både skjymbilder, hyllemerking og klassifikasjonsnummer er former for tekst. De aller fleste tekstene det vises til her, kan i tillegg ses som pedagogiske tekster, fordi de skal bidra til å opplyse og informere. Ved å bruke et begrep som «pedagogisk tekst» som

utgangspunkt, blir det lettere å få tak i hva som faktisk er de systemene som skal hjelpe brukeren til å finne fram i biblioteket.

Mange av bibliotekets systemer er usynlige for den vanlige brukeren, men er likevel viktige for ham fordi de legger rammen for hvordan ting må gjøres og ordnes i biblioteket. Det er en utfordring for bibliotekene at både samlingene og systemene i biblioteket skal betjene to brukergrupper med grunnleggende forskjellige behov: de ansatte i biblioteket og brukerne. Brukere er også en uensartet gruppe personer: I høgskolebiblioteket skal både den ferske studenten og den erfarne forskeren være mottakere for bibliotekets tekster.

Brukerens viktigste inngang til bibliotekets ressurser er gjennom biblioteksystemet. Hva brukeren kan finne ved hjelp av denne databasen, bestemmes av særlig to ting: Hvilke data som er lagt inn, og hvordan dataene presenteres for brukeren i basens brukergrensesnitt. I disse eksemplene er det Bibsys Ask som er brukt. For noen få av eksemplene vil det fungere annerledes med det nye systemet Oria, men prinsippene vil stort sett være de samme.

Biblioteket i bruk

Det er nødvendig å skape en viss avstand når en skal se nærmere på noe en kjenner godt. Derfor ble begrepet personaer et godt egnet verktøy i dette arbeidet. *Personaer* har også blitt brukt i bibliotekutvikling i andre sammenhenger. Ett eksempel er prosjektet «Slip brukerne løs» fra Århus bibliotek. Begrepet persona brukes på

mange forskjellige fagområder om en konstruert person som skal personifisere et segment av brukere eller kunder. En persona er ikke en gjennomsnittsbruker, men en bruker som egner seg til å belyse, illustrere og beskrive viktige utfordringer for virksomheten. Ved å bruke personaer i stedet for å følge faktiske personer er det mulig å aktualisere mange mulige utfordringer konsentrert i få anledninger. Den danske forskeren Lene Nielsen har arbeidet mye med personaer. Hun definerer persona slik: «A user who does not exist as a specific person but who is described in a way so that the reader can recognize the description and believes that the user could exist in reality».

Når personaene var skapt, ble de diskutert og modifisert på bakgrunn av mine egne og kollegers erfaringer. Blant annet ble de gjennomdiskutert i et gruppeintervju med høgskolebibliotekarere. Som et eksempel på utvikling av en persona kan vi se på masterstudenten i nanoteknologi som etter hvert ble en kinesisk masterstudent i nanoteknologi, fordi flerspråklighet i gjenfinningssystemene var en viktig del av bibliotekets tekst.

De «personaene» du møter i denne artikkelen opplever forskjellige typer utfordringer når de skal bruke det fysiske biblioteket. Spørsmålet og utfordringen er hva vi kan trekke ut av disse personaene og hva vi kan bruke «erfaringene» deres til i utvikling av biblioteket?

Chang er en kinesisk kvinne som er kommet til Norge for å ta masterstudiet i nano- ►

teknologi. Hun er 27 år og er inne i sitt første studieår. Hun jobber for å lære seg norsk, men kommuniserer mest på engelsk.

Hun erfarer at ikke alle bibliotekets nettsider er på engelsk, og de som finnes kan både være vanskelige å finne og ha mangelfullt innhold. Som pedagogisk tekst betraktet blir dermed disse nettsidene lite anvendelig for henne. Hun er fornøyd med at skiltene på hyllegavlene har engelske termer ved siden av de norske, men savner engelske skilt på den enkelte hylla.

Den største språklige utfordringen får Chang når hun skal søke etter litteratur i katalogen ved hjelp av emneord, siden Bibsys ikke har noen automatisk henvisning mellom norske og engelske termer. Hun ser ingen konsekvens når det gjelder hvilket språk emneordene er på. Et av kjennetegnene ved en god pedagogisk tekst er at den kan brukes til å opplyse og informere. Da må teksten være på et språk som brukeren forstår.

Siden Chang studerer et fagområde som er nytt og i kraftig utvikling, er det naturlig at en stor andel av den litteraturen hun trenger, er publisert digitalt i form av både digitale bøker og artikler. Hun finner en del av de digitale bøkene sammen med de fysiske når hun søker i Bibsys, men det er relativt tilfeldig. En viktig årsak kan være at biblioteket ikke har en praksis med å legge til emneord på de digitale bøkene som kjøpes inn. Utvalget av emneord blir dermed ikke koordinert mellom den fysiske og digitale samlingen.

Noen bibliotek eksperimenterer med bruk av digitale rammer og trykkfølsomme skjermer som er plassert ute i de fysiske hyllene. For Chang kunne det fungere godt med de digitale ressursene «utstilt» blant de fysiske bøkene. Og framfinning vil sannsynligvis bli enklere for Changs når Oria er lansert, fordi hun får tilgang til samsøk i mange ulike kilder

Bendik er midt i sitt andre år av sykepleierutdanningen. Han er 24 år, og har ikke studert andre fag etter at han avsluttet videregående. Han er en ivrig student og bruker biblioteket ofte, i perioder daglig. Han har behov for mye av den trykte litteraturen, selv om sykepleiestudentene også må bruke det digitale biblioteket aktivt.

Bendik skal skrive en større oppgave om etiske utfordringer for sykepleiere i for-

bindelse med pleie av terminale kreftpasienter. Han trenger litteratur om døden som både fysisk og etisk fenomen, i tillegg til litteratur om pleie av døende. I utgangspunktet har Bendik en forventning om å

Den største språklige utfordringen får Chang når hun skal søke etter litteratur i katalogen ved hjelp av emneord, siden Bibsys ikke har noen automatisk henvisning mellom norske og engelske termer.

finne boka – den han kan lese for å få alt bakgrunnsmateriale til den problemstillingen han har valgt. Etter veiledning med en bibliotekar må han innse at denne ene boka ikke fins. Det blir nødvendig å bruke flere forskjellige kilder for å dekke hele det feltet han er interessert i.

Han starter med å søke på emneordet «døden» i søkefeltet på bibliotekets hovedside. Søket resulterer i nesten 1000 treff. Bendik oppfatter intuitivt søket og trefflista som et Google-søk fordi det likner, men oppdager fort at han får mindre informasjon om hvert treff enn han er vant til i Google. De første titlene han vil ha tak i, er utlånt, og han opplever det som irriterende og lite brukervennlig at han må klikke seg inn på hver tittel for å få denne informasjonen. Han ønsker å se det i trefflista eller få det fram ved å holde musepekeren over treffet, slik mange webapplikasjoner fungerer. Det er flere hindringer i Bibsys' brukergrensesnitt, for eksempel når han først får fram detaljert informasjon om en bok, oppfatter han det som informativt, men savner emneordene i det samme bildet.

I neste runde forsøker han å begrense søket til døden og kreft, eller død* og kreft*, og erfarer at heller ikke det blir særlig presist i forhold til det han leter etter. Bendik blir frustrert over hvor vanskelig det er å finne fram i Bibsys ved å søke på emneord. Han oppdager blant

De første titlene han vil ha tak i, er utlånt, og han opplever det som irriterende og lite brukervennlig at han må klikke seg inn på hver tittel for å få denne informasjonen.

annet at når «død» bare er et delemne i en bok, har boka likevel ikke nødvendigvis dette som emneord. Han oppdager også at begrepene «pleie» og «sykepleie» brukes om hverandre som emne. Valg av begrep ser relativt tilfeldig ut for ham.

Sett som pedagogisk tekst, som skal brukes til å opplyse og informere, fungerer dermed emneordene dårlig i denne sammenhengen. Resultatet for Bendik er at emneordene blir en vesentlig mindre egnet inngang enn de kunne ha vært.

Bendik kommer over boka *Døden skal vi danse* av Per Fugelli, og mener den sannsynligvis er svært aktuell for ham. Boka har klassifikasjonsnummer 616.994092,

men er utlånt. Når han ser etter boka på det samme klassifikasjonsnummeret på sitt lokale folkebibliotek, finner han etter hvert ut at de har klassifisert boka på 362.1969940092. Bibliotekarenes ulike tolkning av hva som er bokas hovedinnhold, viser seg her som en utfordring for brukeren.

Anette er masterstudent i Helsefremmende arbeid. Hun er 45 år, har jobbet som helsesøster lenge, og har ikke studert siden hun gikk ut av sykepleierutdanningen for 20 år siden. Hun er i gang med masteroppgaven sin, der hun skal undersøke hvordan helsetilbudet fungerer overfor førstegangsfødende kvinner med opprinnelse i andre kulturer enn den norske. Hun studerer ved siden av jobb, og er kun på høgskolen når det er samlinger i studiet. Anette bor langt unna skolen og bestiller bøker via Bibsys, som biblioteket så sender til hennes lokale folkebibliotek. Hun har brukt folkebiblioteket mye og er vant til den biblioteksørvisen hun blir tilbudt der.

Anette blir overrasket over hva bibliotekarene ved høgskolen forventer av henne. Hun opplever at bibliotekarene ved folkebiblioteket i stor grad «følger henne til hylla» eller finner fram de bøkene hun trenger, mens de på skolen forklarer hvordan hun skal gå fram, og forventer at hun leter bøkene fram selv.

Mye av den litteraturen som er relevant for Anette, er artikler i faglige antologier. Hun erfarer at disse kan være vanskelige å finne i Bibsys fordi det ofte ikke er registrert

metadata om den enkelte artikkel, de har sjelden egen klassifikasjon og egne emneord. I fagområdet helsefremmende arbeid er mye av litteraturen publisert på denne måten. I en bok som *Helsefremmende arbeid i en brytningstid* finnes det artikler

Brukervennlig? Det lages i dag biblioteksystemer og hjelpemidler for bibliotekarene. Men opplever brukerne dem så som like nyttige?

om så forskjellige emner som læring i institusjoner og rusmiddelforebygging. Den enkelte artikkel blir umulig å identifisere for Anette hvis hun ikke kjenner forfatter og/eller tittel på den enkelte artikkel, og siden de ikke har fått tildelt emneord.

En annen utfordring hun møter er gamle klassikere som har vært utgitt mange ganger. Når Anette søker opp en slik tittel, blir hun fort usikker på hvilken hun skal bestille. Hver utgivelse av tittelen gir eget treff, og hun har ikke erfaring nok til å vite hva som

kan skille ulike versjoner. Og selv om hun hadde vært ute etter en utgave av en bestemt oversetter eller med en bestemt redaktør, vil hun ofte ikke finne metadata tilgjengelig i detaljene til posten.

Når Anette er på skolen, benytter hun som regel anledningen til å gå i bibliotekets hyller for å orientere seg. Hun erfarer at fagbøker som er relevante for hennes fagområde, er spredd på mange forskjellige steder i biblioteket. Anettes leting etter litteratur om helsefremmende arbeid er et godt eksempel på en side av klassifikasjonsskjemaets utfordringer: Hvor skal et nytt fagområde som er på tvers av de etablerte, plasseres?

Anettes fagområde, helsefremmede arbeid, er et eksempel som kanskje kunne egne seg for kategorisering i samlingen. Hvis bøkene i tillegg beholdt merkingen med Dewey-nummer, kunne de lett ordnes innen kategorien. En slik hylle ville egnet

seg godt for både studenter og undervisere som et sted å kikke gjennom for å holde seg orientert innen dette fagområdet, og kunne vært brukt i markedsføringen av biblioteket som et godt egnet sted å orientere seg både i pensum og i annen relevant

Biblioteket publiserer en liste over nye bøker hver måned som er interessant for Morten, men han synes den er vanskelig å orientere seg i siden den er ordnet systematisk. Det er overskrifter over hver hovedgruppe, ellers kun nummer. For å kunne

orientere seg i listen må Morten enten se gjennom hele eller ha så god kjennskap til Dewey at han kan de numrene han er ute etter. Han må i tilfelle f.eks. vite at bøkene innen etikk kan være klassifisert under 170, som er hovednummeret for etikk, men også under en rekke andre nummer. For eksempel er nummeret for etikkdidaktikk 372.84. Dessuten inneholder listen kun bøker, ikke enkelte bokkapitler. Dermed vil et kapittel om religion som står i en generell bok om fag for 1.–4. klasse, ikke framkomme i listen.

Hvis Morten vil orientere seg i læreverk, er han i realiteten avhengig av å oppsøke den aktuelle hylla i det fysiske biblioteket. De fleste læreverk er utgitt i en serie, og katalogiseringsreglene for serier gjør det vanskelig å finne fram i denne delen av samlingen via Bibsys. Men om de er vanskelige å finne fram til i katalogen, er lærebøkene godt organisert på hylla i dette biblioteket: Morten finner lett fram, siden bøkene står ordnet etter fag og skolelæreform. Bøkene om LK06 for seg og bøkene om L97 for seg. Her har biblioteket lagt til rette for framfinning ved hjelp av brutt oppstilling og kategorisering.

Morten skal i gang med undervisning i religion og etikk på førskolelærerutdan-

Anette blir overrasket over hva bibliotekarene ved høgskolen forventer av henne. Hun opplever at bibliotekarene ved folkebiblioteket i stor grad «følger henne til hylla» eller finner fram de bøkene hun trenger, mens de på skolen forklarer hvordan hun skal gå fram, og forventer at hun leter bøkene fram selv.

faglitteratur. Plassering av trykksølsomme skjermene og digitale rammer inn i den samme hylla, med lenker og bilder til relevante digitale kilder, kunne komplettert brukeropplevelsen. For Anette ville en slik oppstilling være til stor hjelp når hun er på samling og vil kikke på relevante bøker i biblioteket. Oppstillingsmåten sett som tekst ville dermed sannsynligvis bli en bedre pedagogisk tekst for Anette.

Morten jobber som lærer i religion på grunnskolelærerutdanningen. Han har jobbet som lærer der i 25 år og er 58 år. Han kjenner både biblioteket, biblioteksystemet og samlingen godt og bruker det både til å holde seg oppdatert innen utgivelser av fag- og lærebøker og til arbeid med pensum for studentene. Morten er opptatt av at studentene hans skal være orientert i nyere faglitteratur, og ønsker derfor å følge godt med på nye utgivelser.

Utfordringer. Det er mange utfordringer for brukeren i et fysisk bibliotek, kanskje flere enn bibliotekarene er klar over.

ningen. Han oppsøker biblioteket for å orientere seg i hva som finnes av litteratur om emnet. En bibliotekar tar ham med til reol 11, der faglitteraturen om førskole står. Her møter han en stor utfordring: 13 hyller som alle har klassifikasjonsnummer 372.21, som alle er merket med Førskole. Det er ingen underinndeling av dette klassifikasjonsnummeret. Bøkene er kun oppstilt alfabetisk. Han erfarer også at mye av faglitteraturen innen dette emnet er bøker med kapitler om mange forskjellige temaer. En del av disse er vanskelig å finne fram til uten å se i innholdsfortegnelsen i den enkelte boka. Årsaken til mangelen på underinndeling er todelte. Mange av bøkene har innhold om mange av de forskjellige delemnene og blir derfor plassert på det overordnede nummeret. I tillegg har ikke DDC underinndeling for faglig innhold i barnehagen. Hvis for eksempel faget skulle telle mest, ville boka *Små mennesker – stort mang-*

fold: religioner og livssyn i barnehagen bli plassert sammen med alle bøker om religion i skolen, ikke sammen med andre temaer i barnehagen. Det oppfatter bibliotekarene som lite hensiktsmessig.

Biblioteket publiserer en liste over nye bøker hver måned som er interessant for Morten, men han synes den er vanskelig å orientere seg i siden den er ordnet systematisk.

Bedre bibliotek?

Som vi ser: Personaene våre møter mange forskjellige typer utfordringer når de skal bruke det fysiske biblioteket. Det kan være språklige utfordringer i et fagområde der mye publiseres digitalt, men også generell emneordsproblematikk. Det kan også være Bibsys' brukergrensesnitt, katalogiseringspraksis eller utfordringer ved bruk av Dewey.

Hensikten med denne undersøkelsen var å studere hvordan bibliotekets gjenfin-

ningssystemer, det vil si de pedagogiske tekstene i biblioteket, kan fungere for bibliotekets brukere når de skal finne fram i biblioteket. På det tidspunktet undersøkelsen ble gjennomført, jobbet jeg som bibliotekar i et høgskolebibliotek. Jeg ønsket å kikke bibliotekfagets «diskurs» og logikk nærmere i kortene, særlig siden jeg da var midt inne i den i mitt daglige virke. Her var det lett for at ram-

mene vi skapte for brukeren fort ble usynlig for oss.

I blikket inn i Changs bibliotekbruk ble det tydelig at mangelen på flerspråklighet skapte problemer. Hun ville også kunnet utnytte samlingen bedre hvis den fysiske og digitale delen av samlingen var bedre integrert. Bendiks utfordringer når han skulle finne fram i biblioteket, dreide seg i stor grad om brukergrensesnitt, bibliotekarenes bruk av emneord og klassifikasjon. For Anettes del førte særlig mangelen på registrering av emneord på

Endringer. Hvordan ville utfordringene sett ut hvis livssituasjonen til brukeren endrer seg så hun ikke lenger kan oppsøke det fysiske biblioteket?

enkeltkapitlene i faglige antologier til utfordringer, i tillegg til at et nytt, tverrfaglig emne gjorde det vanskelig å orientere seg. Morten møtte på flere av de samme utfordringene som de andre personaene har møtt, men også store utfordringer med å orientere seg i lærebøker ved hjelp av Bibsys.

” Det er mange utfordringer for brukeren når han skal finne fram i et fysisk bibliotek, kanskje langt flere enn bibliotekarene tenker over i sitt daglige virke.

Mange av bibliotekets systemer er nødvendige og har blitt utviklet gjennom mange tiår for å dekke et komplekst behov så godt som mulig. I den utviklingen som skjer, kan det kanskje være berettiget å diskutere om de to målgruppens behov, brukernes og de bibliotekansattes, hele tiden blir ivarettatt i like stor grad. Det er en del opplagte interessekonflikter mellom de to gruppene. Det er mange utfordringer for brukeren når han skal finne fram i et fysisk bibliotek, kanskje langt flere enn bibliotekarene tenker over i sitt daglige virke.

Det viste seg at personaer fungerte godt i dette arbeidet. Det ble et nyttig verktøy for å synliggjøre de mange forskjellige utfordringer brukeren kan møte i biblioteket. En av forutsetningene for at det skal fungere, er at tegningen av personaene er basert på inngående kunnskap om de brukerne som skal sikres relevant representasjon. Personaer

kan også brukes over tid i utviklingsprosjekter, slik at både endringer i personaenes forutsetninger og behov og

endringer i den tjenesten som skal betjene dem, kan tas med i analysene. Hvordan ville utfordringene sett ut hvis Chang starter som PhD-stipendiat etter fullført masterutdanning, eller hvis livssituasjonen til Anette endrer seg slik at hun ikke lenger kan oppsøke det fysiske biblioteket?

En mer fullstendig presentasjon av undersøkelsen kan leses her:

Olsen, Heidi Kristin (2013). Med brukerens blikk på bibliotekets fysiske samling. I S. V. Knudsen (Red) Pedagogiske tekster og ressurser i praksis. Oslo, Cappelen Damm akademisk: 254-284.

Referanser:

- Björneborn, L. (2008). «Serendipitetsfaktorer og brugeradfærd på det fysiske bibliotek.» Dansk biblioteksforskning 4(2): 43-56.
- Christensen, A.-M., Gråbæk, D., Mulvad, J., Fischer, M., & Kern-Jespersen, P. (2009). Personas. Lest 15.04.2013 fra https://www.aakb.dk/files/att/slipbrugerneloes_personas.pdf
- Knudsen, S. V., & Aamotsbakken, B. (Red.). (2010). *Teoretiske tilnærminger til pedagogiske tekster*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Lankes, R. D. (2011). *The atlas of new librarianship*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Nielsen, L. (2013). *Personas : user focused design*. London, Springer.
- Selander, S. (2003). Pedagogiska texter: socialt minne och multimodala artefakter för kommunikation. I E. Forsberg (Red.), *Skolan och tusenårsskiftet: En vänbok till Ulf P. Lundgren*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Stelmaszewska, H. and A. Blandford (2004). «From physical to digital: a case study of computer scientists' behaviour in physical libraries.» *International Journal on Digital Libraries*(4): 82-92.
- Webb, J., Gannon-Leary, P., & Bent, M. (2007). *Providing effective library services for research*. London: Facet Publishing.

1

Vi vurderer å få satt **lesetid** for ansatte inn i litt «faste» rammer. Er det noen som har gjort dette før oss som vil dele gode tips? Gjerne oppdelt etter type arrangement som f.eks. forberedelse til lesesirkel m.m.

Camilla Paulsen
Bibliotekar, Lokalhistorisk avdeling
Fredrikstad bibliotek

2

Som biblioteksjef har jeg praktisert **lesetid** for mine ansatte siden 2007, først ved Åsnes folkebibliotek og nå ved Elverum bibliotek. Den utløsende (eventuelt opplysende!!) faktor for meg som leder var at vi ansatte en barnebibliotekar som jeg skjønte at leste barne- og ungdomsbøker på fritida – til tross for at hun ikke hadde egne, SMÅ barn. Hennes var blitt voksne. Det føltes veldig urimelig at hun skulle bruke av sin fritid for å forberede seg til jobb. Og det var helt avgjørende for meg at hun var oppdatert på barne- og ungdomslitteratur. Dermed ble det også helt logisk at hun måtte ha lesetid. Og en ting er å ha lesetid i forkant av et konkret arrangement for å forberede seg på akkurat de bøkene, men jeg er jo avhengig av at mine ansatte generelt er oppdatert. Jeg skjønte også at jeg ønsket at alle ansatte burde være oppdatert på litteratur. Jeg ønsket ansatte som leste! Dermed innførte vi lesetid for alle ansatte – også de uten fagutdanning.

Når jeg handler i kjøttdisken så forventer jeg at de som står bak disken har kompetanse på kjøtt og kan veilede meg. Når folk kommer på biblioteket så forventer de at vi har lest noen bøker. Og for at jeg som leder skal kunne forvente det av mine ansatte, så må jeg legge til rette for at de får lest. Dvs betalt lesetid for å lese nyere litteratur for så å kunne veilede våre brukere.

I Åsnes startet vi med å si at alle skulle ha en time i uka til lesing, men for at dette skulle bli effektivt så ble det ca hver 7-8 uke tatt ut en full lesedag. Der man satt hjemme i godstolen og leste. Feks to-fire små barnebøker, eller en roman.

I Elverum har også alle lesetid, men fordi vi hver fredag har en halvtimes boktips (Fredagstipset) så har det helt av seg selv blitt mer knyttet opp mot dette. Føringene jeg som leder legger på lesedagene er at jeg vil det fortrinnsvis skal leses bøker som kommer på Kulturfond OG som ikke er bestselgere i ut-

gangspunktet. I tillegg må man fylle ut et enkelt skjema med litt info om innhold, hvem boka passer for og emneord. Noen ganger opplever man at man ikke kan holde Fredagstips på grunnlag av det man har lest på lesedagen, og det er helt ok. Uansett er det fruktbart for oss at vi har lest disse bøkene.

Det har derfor blitt slik at vi setter oss opp på ønsket Fredagstips-dato, og så setter opp en lesedag i god tid før dette. I tillegg får selvsagt alle forberede seg litt mer i arbeidstida like før selve tipset.

Jeg har også, i samarbeid med biblioteksjefen i Nord-Odal Anita Bunes, skrevet en semesteroppgave om Fredagstipset og lesetid – og nytteverdien av dette. Dersom noen ønsker den tilsendt, så ta kontakt.

For meg er lesing og formidling to sider av samme sak – og hvis jeg som leder forventer at ansatte skal kunne anbefale bøker, så må jeg ha lagt til rette for lesing i arbeidstida.

Monica Skybakmoen biblioteksjef, Elverum bibliotek

3

Hei. Vi brukar **lesetid** i Gloppen, med stort hell, og anbefalar det varmt!

Lesetid for tilsette i folkebibliotek var oppe på Biblioteknorge for 2-3 år sidan, og det kom gode argument og døme frå blant anna Elverum. Etter det fekk vi lesetid i system her hos oss.

Lesing krev ro og konsentrasjon, så fastsett lesetid knytta til arbeidsplassen fungerer dårleg, etter mi erfaring. Her praktiserar vi eit enkelt og fleksibelt system for lesetid (LT), med enkle reglar:

- Den tilsette les når det passar, og kan med det beste samvet gå ein tur på fjellet i fineveret den dagen lesetida er sett opp – som avspasering.
- 1 t LT pr veke = 4 t LT i månaden. Vi avspaserer heile eller halve dagar alt etter som kva som er mest praktisk for biblioteket. LT kan ikkje samlast opp til fleire dagar i strekk. Dersom ein ikkje avspaserer kontinuerleg, fell denne plusstida vekk.
- Gjeld for alle tilsette. Vi er eit lite bibliotek med 3,5 stilling, der alle har mykje publikumskontakt og rettleiing i det daglege, og treng ferske leseinntrykk kontinuerleg
- Ingen krav om kva som skal lesast
- Nødvendig for god formidling
- Tillitsbasert

Resultat:

- Ordninga stimulerar til breiare lesing – det er ikkje berre barnebibliotekaren som les barne- og ungdomsbøker no
- Lesinga er ein del av arbeidet, vert verdsett av alle
- Det er lettare å halde på leseglede
- For eigen del: Lettare å halde på den jamne lesinga, meir uavhengig av «livets svingar»
- Vi deler leseerfaringar i større grad både i kollegiet og utadretta
- Vi opplever større sjølvtilitt som lesande fagperson
- Lettare å få til litteraturarrangement med eigne krefter
- LT er ein liten symbolsk kompensasjon for det alle folke/skulebibliotektilsette har lest på fritida og brukt dagleg i jobben sin gratis
- Sist men ikkje minst: større tilfredshet = auka motivasjon = auka arbeidsglede = betre bibliotektilbod. Vi får veldig mykje igjen for lite

Torill Berge, biblioteksjef, Gloppen folkebibliotek

4

Moss har vi ikke noen fast **lesetid** for de ansatte, men vi praktisere lesetid knyttet opp til det enkelte konkrete arrangement, f.eks. personalets bokcafé. Barnebibliotekarene forbereder seg hovedsakelig i arbeidstiden, men dersom det er behov for å lese hjemme, ordnes dette med avspasering. De som formidler litteratur for voksne, får inntil en halv arbeidsdag avspasering for hvert nytt formidlingsopplegg. Hvor mye tid som skal avspaseres vurderes skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle, og etter avtale med biblioteksjef.

Beate Aakerøy, biblioteksjef, Moss bibliotek

5

Tønsberg og Nøtterøy bibliotek har forhandlet fram med de tillitsvalgte denne avtalen om **lesetid**:

Som kompensasjon for forberedelser til litteraturformidling gis det følgende lesetid:

- Klassebesøk med bokprat, 3. klasse: 1 dag
- Bokprat ungdom og voksne innvandrere: 1 dag
- Eventyrstund: 1 dag

Dette gis pr halvår.

- Bokprat: 1/2 dag pr gang

Forberedelser til klassebesøk og bokprat skal først og fremst skje på arbeidsplassen. Lesetid gis som kompensasjon for det å sette seg inn i litteratur for de ulike målgruppene / ulike tema, og skal knyttes opp til konkrete tiltak og arrangement. Lesetid tas primært ut i form av hele og halve dager, ikke timebasert, og legges ikke inn i fleksisystemet.

- Lesetid skal primært tas ut uten at det endrer på vaktplan.
- Lesetid meldes til nærmeste overordnede, som godkjenner og melder til admin.

Slike avtaler er som regel tilpasset lokale behov – denne avtalen er ikke noe unntak.

Tone Moseid, biblioteksjef
Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Oslobibliotekene foreløpig fredet

Alle bibliotekene som var nedleggingstruet vil bestå. Nå vil Fremskrittspartiet sammen med resten av opposisjonen stemme mot byrådet når bibliotekmeldingen står på agendaen i bystyret.

– Frp ønsker at filialene skal være der hvor folk bor. Vi stemmer for å opprettholde Nordtvet, Bjerke, Smestad og Rommen, sier Camilla Wilhelmsen, leder i Oslo Frp, til NRK.no.

Det betyr at Nordtvet og Bjerke ikke blir lagt ned og erstattet av en ny filial på Økern. Også bibliotekene på Smestad og Rommen skoler vil bestå som folkebiblioteker.

– Det er viktig at folk har bibliotek i nærmiljøet. Filialene i Groruddalen er veldig viktige for integrering slik at vi kan lære innvandrerbarna våre norsk, sier Wilhelmsen. ■

Fotoutstilling om Slovakia

Den slovakiske ambassade i Norge og Sør-Varanger bibliotek arrangerer en utstilling fra 7. t.o.m 17. november med fotografier fra Slovakia.

Bildene viser Slovakias egenart, UNESCOs kulturarv og kjente, slovakiske byer. Deler av utstillingen viser også de mange muligheter det er for turisme i landet, med bl.a spa, sport og mange andre aktiviteter. Kirkenes er den fjerde byen i Norge som viser utstillingen (etter Geilo, Bergen og Drøbak). ■

Fra turismens barndom

Kjell Bitustøyl har skrevet bok om Besso turisthytte og var på Odda bibliotek for å presentere boka onsdag 12. november

Boka omtaler den eldste tida rundt Nordmannslågen då veidekulturen rådde på Vidda, men fisket har kanskje vore vel så viktig for dette området. På 1700-talet blei det bygt ei steinbu, Bessebu, der fiskarar og jegerar heldt til.

Og midt på 1800-talet kryssa dei fyrste fotturistane Hardangervidda mellom Eidfjord og Mogen på Møsstrand. For desse var det eitt overnattingskvarter på Vidda som var einaste alternativet i dette området: steinbua Bessebu. Då Besso Turisthytte blei opna i 1934 av Ola og Margreta Sæbø frå Øvre Eidfjord, var dette difor ein stad med lange tradisjonar og historier tilbake i tid. ■

Modalen topper Norsk kulturindeks 2014

Den lille kommunen Modalen i Hordaland rangerer høyest på bibliotekindikatoren i Norsk kulturindeks 2014 (Telemarksforskning, 2014). Modalen har et samlet utlån på 4367 bøker og andre medier. Med en befolkning på 372 personer utgjør dette 12 utlån per innbygger. Besøket var 11 per innbygger, mens en svært stor del av befolkningen er aktive lånere på biblioteket.

Fjorårets vinner Utsira havner langt ned på lista i år (111. plass). Kommunen er fremdeles på topp når det gjelder utlån per innbygger, men faller på grunn av manglende innrapportert biblioteksbesøk i KOSTRA. Kommunen rangerer på andre plass på den nye indikatoren voksne aktive lånere.

Vi finner en rekke mindre kommuner på topplisten. Hyttekommunen Bykle rangerer på andreplass og er en kommune med flere aktive lånere fra andre kommuner. Av de større kommunene finner vi Hamar på 36. plass, Kristiansand på en 41. plass og Lillehammer på en 51. plass.

En svakhet ved disse tallene er at kombinasjonsbibliotek rapporterer tall for besøk og utlån ved både skolebibliotek og folkebibliotek. I slike tilfeller blir tallene høyere enn for rene folkebibliotek. Dette gjelder primært bibliotek i mindre kommuner. Vi har i år valgt å inkludere «voksne aktive lånere» som en tredje indikator i kategorien bibliotek. Tanken er at en slik indikator til en viss grad vil kunne kompensere for svakheten i det øvrige tallmaterialet i denne kategorien. Vektingen i denne kategorien er dermed også endret. Dette kan være årsak til at kommuner har endret rangering siden 2013. ■

Nasjonalbiblioteket i Mo fylte 25 år og åpnet dørene for publikum

Berit Stifjeld ved Nasjonalbiblioteket innrømmer at pågangen av skuelystne var betydelig større enn de hadde regnet med og forventet.

– Tidvis har vi hatt så mye folk innom at det ble kø og noe venting. Vi beklager derfor at noen måtte vente litt, sier hun til Rana Blad. Under omvisningene hadde man med seg grupper på 15 rundt. Alle fikk en muntlig innføring om virksomheten, før de ble tatt med på en guidet tur der man blant annet besøkte de som digitaliserer lyd og der alt av bøker skannes. Noe som imponerte deltakerne var automatlageret.

– Det er første gang vi er her. Det har vært imponerende og spennende, sier ekteparet Åse og Harald Grønvold fra Dalsgrenda.

De ante ikke at det var så stort og enormt.

For å ha nok hender i sving under den åpne dagen passet det perfekt at Operasjon Dagsverk (OD) ble arrangert samme dag.

– Vi hadde flaks at vår åpne dag kom samtidig som OD. Vi har i dag leid inn 25 elever, sier Stifjeld til avisen. ■

«Eg held fram med å sykla. Eg sykklar og sykklar.»

Kva skjer med eit menneske når det ikkje kan stola på nokon? Og kva om dette menneske – er ein sårbar, sjenert ung gut på kanskje 15 år.

ODDMUND KÅREVIK
BIBLIOTEKAR OG SKRIBENT

Eg tenkjer dette er nokre av spørsmåla Robert Cormier stilte seg før han sette seg ned for å skrive *I Am the Cheese* eller ...og katten tok musen som den heiter på norsk. Om boka hadde kome ut i dag trur eg heilt sikkert at den ville behaldt originaltittelen, for så essensiell er tittelen her. Boka er elles nydeleg omsett av Tormod Haugen.

Det startar tilsynelatande enkelt og beint fram. Vår mann, Adam Farmer, ein sykkel og eit oppdrag. Adam Farmer er ingen feiging. Han er berre redd for ein del ting. Han er den typen som spør «Er det muleg å ha klaustrofobi, og vere redd for store opne plassar på ein gong?» Denne kalde og regnfulle oktoberdagen finn me helten vår syklande på veg til Rutherford, Vermont, for å levera ein pakke til far sin. Eg har vel aldri nokosinne lese ei så god sykkelskilddring før. Og eg skulle ynskja at me hadde verbet «to pedal» på norsk. For det er det vår mann gjer, men på så mange ulike måtar. Han strevar, sykklar, slit, får opp tempo, kjem i flyt, vert angripen og fell ned i ei grøft. Vår mann, ein sykkel, eit viktig oppdrag. Og rundt kvar hjørne lurar ville hundar, bøller og sykkeltjuvar.

Skilddringane er så presise, så sjeldan nyanserte. Denne oktoberdagen er ikkje ein slik oktoberdag som i bøkene til Thomas Wolfe, får me vita. Som om lesarane av Cormier har lese Thomas Wolfe. Eg får faktisk lyst til å prøva meg på Finn veien Engel av Wolfe ein gong til, når eg les skilddringar som dette: «It's ten o'clock in the morning and it's October, not a Thomas Wolfe October of burning leaves and ghost winds but a rotten October, dreary, cold,

and damp with little sun and no warmth at all.» (Cormier 1977: 1)

Robert Cormier er ein av dei aller største ungdomsbokforfattarane frå førre hundreår. Og ein svært viktig inspirasjon for nolevande storhetar som australske Sonya Hartnett. Den amerikanske forfattaren gav ut bøker frå byrjinga av 1960-talet fram til år 2000, det same året han døydd. På barnebokinstituttets forfattarutdanning var *I Am the Cheese* ei av bøkene me hadde som obligatorisk lesnad. Det kan eg godt forstå. For her finn ein alt. Alle som vil læra å skrive godt for ungdom, bør lesa Cormier. Her er både «suspense» og ei drivande god handling. Forfattaren tettar faktisk skruane så hardt til, at eg somme tider må leggja frå meg boka. Det er rett og slett for ubehageleg å lesa.

Opening the Book si nettbaserte boktipsteneste «Whichbook» opererer med ein kategori kalla «safe» vs. «disturbing». Der som eg skulle scora denne i det systemet, ville eg gitt ein 9-ar på «disturbing», kor 10 er maks. Ikkje fordi det er ein

blodig krim. Det er det ikkje. Ikkje fordi det nødvendigvis går ein psykopatisk morder laus. Det gjer det ikkje. Ikkje på den måten. Men fordi det er utruleg smertefullt å følgja Adam Farmer. Etter kvart som han finn ut meir og meir om det som ligg bak. I ei forvirrande fortid. Full av løgner.

Og kanskje er det endå meir smertefullt og følgja han i presens. Ein slags

samtaleterapi. For me, lesarane, skjønar raskt at samtalepartnaren i dette som skal vere behandlingsseksjonar ikkje er nokon terapeut. Det er noko med måten «T» stiller spørsmåla på. Det er noko med den aggressive tonen. Den skarpe kanten i stemma. Og sjølve spørsmåla. Av og til skjønar Adam det også. Eller han skjønar det meir og meir. Og han stiller spørsmål i det uendelege. Kvifor er han på denne institusjonen? Kven er desse folka som lik-som skal hjelpa han? Kvifor alle desse pillene? Desse sprøytene? Kvifor er terapeuten så oppteken av visse detaljar? Og eigentleg ikkje ser ut til å bry seg om han, Adam. Kva er det som tel eigentleg. At Adam finn ut kva som skjuler seg i fortida, eller er det kva «T» finn ut om han? Alt saman vert sjølvstøtt dyssa ned og skoddelagt. Adam får ei ny sprøyte. Og det er ikkje lenger muleg å sjå noko klårt.

Uskuld og kynisme er tett knytt i hop her. Høyr til dømes barnerimet eller songen som er utgangspunktet for tittelen «The farmer in the dell» (2013) på Youtube. Den som går som ein gjennomgangstråd i heile boka. Kan det bli lystigare, kan det bli meir naivt: «Heigh ho the derry – o.» Alt ser ut til å vera muntert, kjekt og fint. Men når ingenting stemmer. Når vår mann finn to fødselsattestar på seg sjølv. Og byrjar setje spørjeteikn med alt, så er det kanskje ikkje den same uskuldreine melodien som kling i øyrene lenger.

I Am the Cheese er kanskje ei av dei vondaste bøkene eg har lese. Overraskande nok var det like vondt å lesa den for andre gong. Om enn annleis. Eg les mistenksamt. Eg stoler ikkje på det som står skrive. For eg veit ikkje kva som stemmer. Om det stemmer. Slik sett kjem eg kanskje nærare på vår mann, Adam Farmer, denne gongen. For er det ikkje slik han har det? Vår gode, gode helt. Som forsøker å navigera i ei verd full av ondskap, løgner og drap.

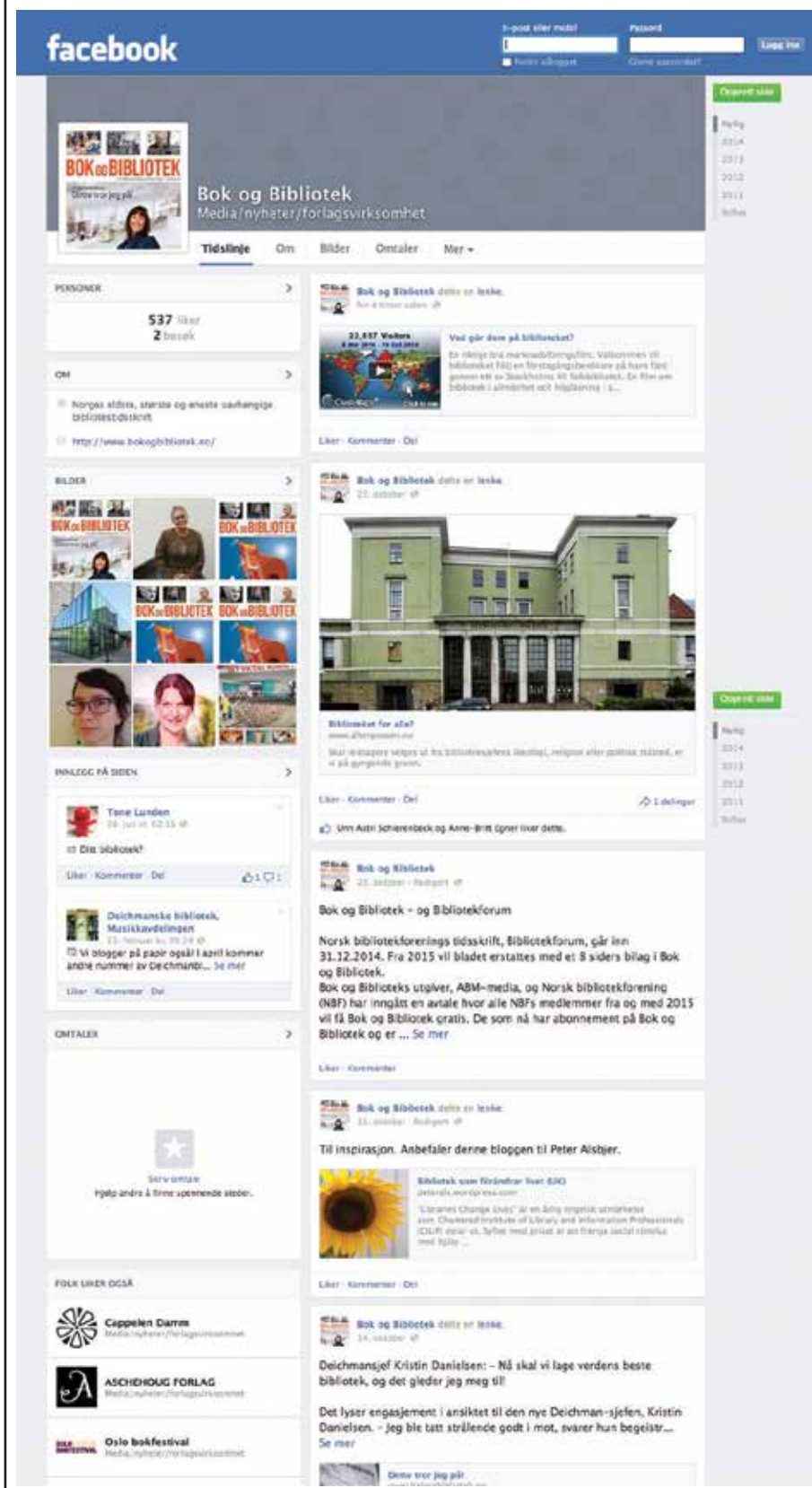
Og det er verkeleg ei påkjenning å følgja han på sykkelen. Der han sykklar og sykklar og sykklar. Mot ei mål langt der framme. Eit mål han kanskje aldri når. Eit mål som kanskje ikkje finst. For kven kan ein eigentleg stola på når ein ikkje lenger kan stola på seg sjølv?

Cormier, Robert (1977): *I Am the Cheese*: New York: Ember

[Hooplakidz] (2013) [The] Farmer in the dell; nursery rhyme [Elektronisk kjelde: <http://youtu.be/kP9PHArRM3E>] [lesedato: 09.11.2014]

**Lik oss
på Facebook!**

Lærebok for barselgruppen

Da lærer Viktoria Lindberg fikk sitt første barn for ni år siden lette hun etter en bok om det å være nybakt mor uten å finne noe. Derfor skrev hun like godt boken hun ikke fant selv. Tydeligvis har flere savnet en slik bok for nå er den ute i annet opplag og foreligger snart i en pocketbok-versjon.

AV CAROLINE M. SVENDSEN
JOURNALIST

Resultatet ble boken «Verdens viktigste begivenhet», som handler om en barselgruppe og livet til fire nybakte førstegangsfødende. Mer om det senere.

– Jeg begynte å få lyst til å skrive da jeg fikk mitt første barn for ni år siden, forteller hun der vi sitter på Waynes Coffee i Vika. Kafeen blir faktisk nevnt som et møtested i boka (på side 260), men det er et «helt tilfeldig» valg ifølge forfatteren. Det er også et tilfeldig valg for intervjuet, og det er forfatteren selv som gjør oss oppmerksom på dette sammentreffet. Selv er hun født og oppvokst i Horten, men har bodd i Oslo de siste 20 årene.

– Første gang jeg var gravid oppdaget jeg at det var mye informasjon om temaet, men ikke så mye i skjønnlitterær form. Dessuten syns jeg at mye av det som var blitt skrevet om barselgrupper tidligere hadde en harselerende og parodierende form, og begynte å spørre meg om hvorfor det var slik, forteller hun. Samtidig fikk hun en del erfaringer om hvordan det var å være småbarnsmor og ikke minst hvordan samfunnet rundt så på deg, og det var ikke nødvendigvis alltid positivt. Det å bli nybakt mor virket på Lindberg å være et polarisert felt.

– Jeg oppdaget at flere nybakte mødre rundt meg ikke ønsket identifisere seg med det store mammafelleskapet og nesten skammet seg over av at de gikk i flokk på byens fortau og kafeer. Og det syntes jeg var litt synd, for vi ønsker oss vel ikke et samfunn hvor kvinner ikke skal ta særlig plass i det offentlige rom, sier hun retorisk.

Disse tankene svirret rundt i hodet hennes noen år, så da Viktoria Lindberg fikk barn nummer to for fem år siden bestemte hun seg for å skrive boken om barselgrupper.

– Jeg skrev faktisk råteksten til boken i løpet av min andre permisjon og skrev i puljer, sier hun og tenker tilbake. Egentlig gjorde hun ikke så mye research heller, bortsett fra å lese alt hun kom over om problematikken, og stole på sin egen magefølelse og erfaringer som nybakt mor.

– Også ble jeg nesten litt ferdig med hele boken for den endte opp med å ligge i en skuff i fire år, legger hun til.

Uventet antatt

Selve utgivelsesprosessen skiller seg litt ut fra det andre forfattere gjerne opplever. For da hun først ble antatt av Gyldendal var det på grunnlag av en helt annen tekst. Viktoria Lindberg hadde nemlig jobbet med et prosjekt som var en blanding av småtekster og noveller og deltok i en skrivekonkurranse med disse tekstene. Det var slik Gyldendal først ble oppmerksom på henne.

– Det viste seg at redaktøren som jeg da kom i kontakt med på Gyldendal likte spesielt godt de tekstene jeg hadde skrevet som handlet om det å være mor og om barseltiden.

Da tok Viktoria Lindberg frem manus et hun hadde i skuffen og redaktørene i Gyldendal likte det de så. Det endte faktisk med at den opprinnelige teksten som Lindberg ble antatt med ikke ble gitt ut fordi Gyldendal ønsket å gå for barselboka i stedet.

– Prosessen etter at boken ble antatt i 2012 opplevde jeg som relativt smertefri og det var ikke egentlig så mye redigering jeg måtte gjøre i etterkant, sier hun.

Boken handler altså om en barselgruppe og følger fire kvinner fra de er helt nybakte mødre og et år frem i tiden, i praksis den perioden da de fleste barselgruppene er aktive. Viktoria Lindberg sier at det er litt tilfeldig at hun valgte å skrive om ak-

kurat fire damer, men det er ikke så tilfeldig at disse fire damene viser seg å være veldig ulike. Hun var opptatt av å skildre møtet mellom fire kvinner som treffes for første gang og ikke har noe annet felles enn at de tilfeldigvis bor i samme område, fordi det er slik det som regel er i de virkelige barselgruppene og. Men selvsagt har hun tatt seg noen friheter siden dette tross alt er en roman.

– Man kan vel si at det er litt av meg i alle de fire damene. Samtidig er det deilig å ha friheten til å skrive slik at ikke alt må handle om deg selv, medgir hun.

Likevel innrømmer Lindberg at av de fire nybakte mødrene er det nok feministen Frøydís som ligner mest på henne selv.

– Jeg ville ha denne karakteren så troverdig som mulig, selv om det var utfordrende, siden Frøydís er veldig sint og frustrert, og da er det lett å falle inn i parodien, noe jeg ikke ønsket, reflekterer hun.

Det er også Frøydís som er de eldste av de fire mødrene som blir skildret i boken.

– Barn har blitt født til alle tider, men noe som kanskje er litt typisk for tiden vi lever i nå er at er at vi får det første barnet vårt senere enn hva som var vanlig før, og da blir det enda mer uvant og ikke disponere tiden sin selv. Jeg ønsket derfor å sette ord på det kaoset ved å miste kontrollen over det voksenlivet man er vant til, samtidig som vi lever vi i et samfunn hvor vi stiller veldig høye krav til oss selv, og da skal det ikke mye til før man føler seg mislykket.

Populær i barselgrupper

Forståelig nok skal boken være svært populær i barselgrupper og Lindberg sier at hun har fått flest tilbakemeldinger fra kvinnelige lesere, men mener selv at det ikke burde være noe i veien for at den appellerer også til menn eller for den saks skyld til de som ikke er mødre.

Fire kvinner. Bok handler om fire kvinner fra de er nybakte mødre og et år fram i tiden, forteller Viktoria Lindberg.

– Det kommer jo an på om man som leser ønsker å utvide horisonten eller ei, eller kun få bekreftet sitt eget liv, sier hun,

og fortsetter: – At erfaringen ved å være nybakt mor blir noe spesifikt uten allmenngyldig appell, er jo i seg selv verdt å reflektere over.

Boken skal imidlertid være hyppig utlånt på bibliotekene og de fleste filialene i Oslo ser ut til å ha tatt den inn i samlingen.

– Jeg ønsket å skrive god litteratur til gjenkjennelse for de som har vært der selv eller skal dit, men også å gi et unikt innblikk i en barselgruppe for de som er nysgjerrige på fenomenet. Barselgruppene forteller jo noe vesentlig om vår tid, og hvis noen også får et par en a-ha opplevelser eller nye perspektiver underveis i lesingen blir jeg glad.

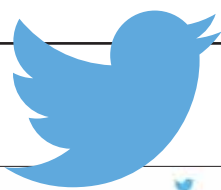
Selv leser hun mye og er en hyppig bruker av byens bibliotek.

– Faktisk har jeg nesten ikke egne bøker i bokhyllen min hjemme, så mine litterære preferanser vises ikke der, sier hun og ler. – Jeg bruker bibliotekene voldsomt, legger hun til. Derfor er det ekstra stor stas at boken hennes ser ut til

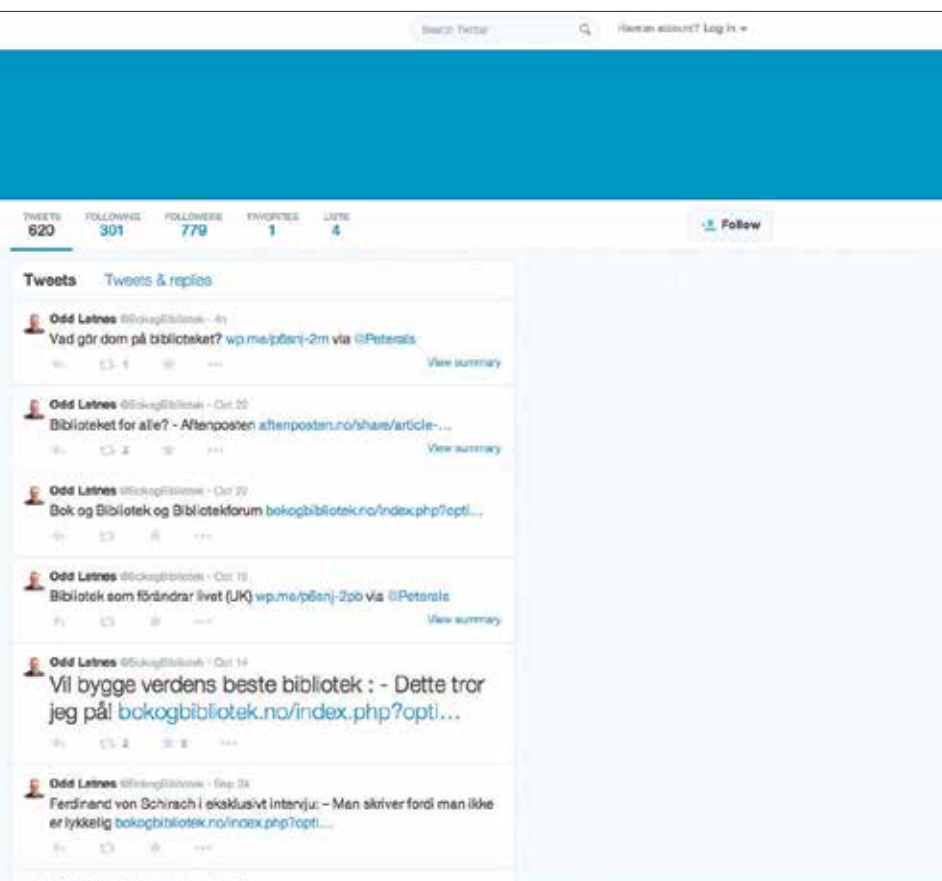
å ha slått an også på bibliotekene.

Foruten å være to-barns mor og forfatter er Viktoria Lindberg lærer og har en grad fra universitetet i religionshistorie, kjønnsstudier og pedagogikk, i tillegg til en toårig kunstutdannelse. I en periode har hun hatt permisjon fra jobben som lærer for å kunne konsentrere seg om et nytt skriveprosjekt, men er hemmelighetsfull om hva det nye prosjektet handler om og hvor lagt hun har kommet. Nå er hun klar til å gå tilbake på jobb.

– Man må jo gjøre virkelig stor suksess for å kunne leve av å være forfatter. De fleste er avhengig av å ha en vanlig jobb ved siden av sier hun. Samtidig har hun lært at det er vanskelig å kombinere det å være i full jobb med å skrive. – Jeg har erfart at jeg må ha helt fri for å få nye ideer, konstaterer hun. Dessuten understreker Viktoria Lindberg at det ikke var soleklart at det var forfatter hun skulle bli. – Det er ikke det eneste jeg har lyst til. – Men det å være forfatter har vært et spennende valg så langt og har ikke vært så skummelt som jeg trodde, avslutter hun. ■

Følg oss på Twitter!

Amerikanske bibliotekarer kjemper mot sensuren

Amerikanere som leter etter «The Bluest Eye» eller «Beloved» av nobelprisvinneren Toni Morrison på biblioteket kan komme ut tomhendt. Bibliotekarene klager, men ofte anonymt, for ellers kan de miste jobben.

TEKST: NINA KRAFT
FRILANSJOURNALIST

Hundrevis av bøker er utilgjengelige på biblioteket i USA. Hvert år publiserer Foreningen for amerikanske biblioteker (Association of American Libraries, ALA) nye lister over svartlistede bøker. De to nyklassikerne til Morrison står ofte på listene. Enkelte mener at de inneholder «upassende språk», at de er seksuelt eksplisitte eller inneholder religiøse synspunkter de finner støtende.

Sensurivrige amerikanske lesere leter som sporhunder etter alt som kan minne om sex, stygt språk eller noen annet de reagerer på. Det de ikke liker, skal ikke andre få lese heller. Og når de klager til sitt lokale bibliotek over «smuss» eller «upassende» innhold, greier de ofte å fjerne bøkene fra hyllene.

Svært ofte får de sensurert bort nettopp de bøkene som det er viktig at et offentlig bibliotek har, mener **Barbara Jones**, direktør for Office for Intellectual Freedom i ALA.

Banning og sex

Blant de bøkene som kommer høyest på listene over sensurerte bøker er den prisbelønnede tegneserieromanen «Persepolis» av Marjane Satrapi, som handler om kvinnediskriminering i Iran, skrevet av en ung iransk kvinne.

– Dette er nettopp en bok jeg ønsker at unge mennesker skal lese for å lære hvordan livet er i andre deler av verden, sier Jones.

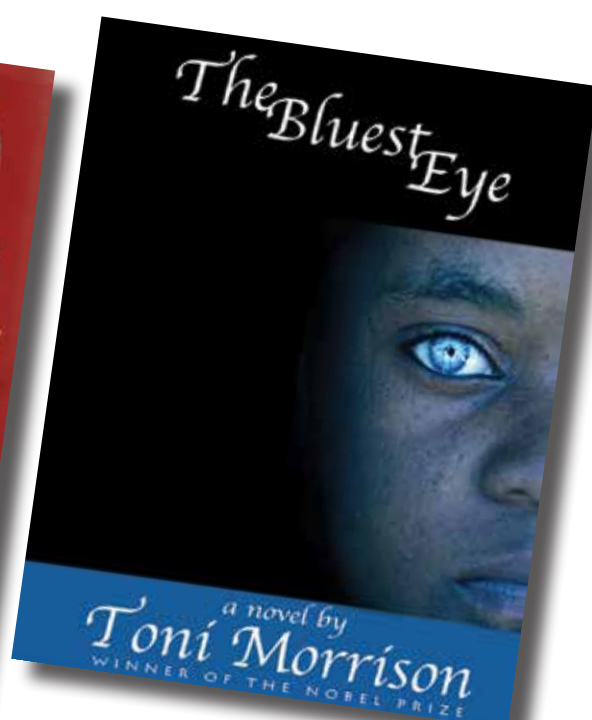
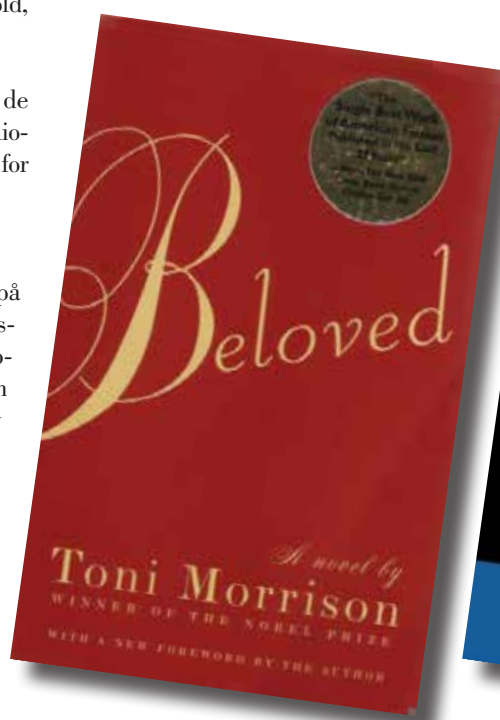
– En annen bok som jeg finner virkelig problematisk at er satt på listen,

er «The Absolutely True Diary of a Part Time Indian» av Sherman Alexie, tilføyer hun. Denne boken har vunnet US National Book Award, og forfatteren er Native American («indianer»). Boken skildrer en ung manns oppvekst i et indianerreservat.

– Unge mennesker bør lese denne boken for å forstå hva om foregår i vårt eget land, sier Jones. Grunnen til at boken er tatt ut av hyllene er at enkelt foreldre reagerer på at den inneholder bannordet «fuck» og andre ord med seksuelt innhold. Dette er helt rimelig og nødvendig i en bok som skildrer et røft ungdomsmiljø innenfra, mener hun.

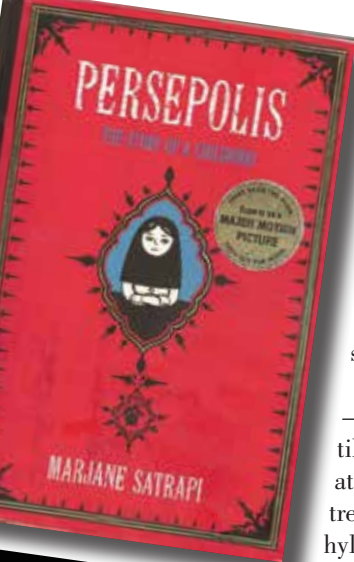
De aller fleste bøkene – også voksenbøker – blir fjernet på grunn av angivelig «eksplisitt» seksuelt innhold, dernest «stygt språk». Jones kjenner ingen tilfeller hvor bøker er fjernet fra hyllene fordi de er for voldelige. Det forteller litt om til den kulturelle forskjellen mellom puritanske USA, hvor enhver antydning til sex er dypt sjokkerende, og mer liberale Vest-Europa, hvor vi reagerer mye sterkere på grov vold, mener hun.

– Jeg har vært mye i Danmark. Det du ser på TV der, reklamen for eksempel, hadde vært utenkelig i USA. Man ser mye av kulturelle ulikheter ved å studere TV-reklame.

Svært ofte får de sensurert bort nettopp de bøkene som det er viktig at et offentlig bibliotek har, mener Barbara Jones

– Hvordan kan slik sensurvirksomhet finne sted i USA, et land hvor ytringsfriheten står så sterkt?

– I 99,9 prosent av tilfellene mener vi at det er ulovlig å trekke bøkene fra hyllene på denne måten. Ytringsfriheten står, som du sier, svært sterkt i amerikansk lovverk, og er «first amendment» (første tillegg) til Grunnloven vår. Det er svært få unntak, barneporno er blant de få, sier Jones.

Hun opplyser at ALA iblant går til rettssak, men de forsøker å unngår det for det tar tid og er svært dyrt.

– Så vi forsøker å få til et forlik utenfor rettssalen, og det lykkes vi med i over halvparten av de tilfellene vi tar opp.

ALAs viktigste forbundsfelle i kampen mot sensur er media. For noen år siden ble *The Invisible Man* trukket fra hyllene i biblioteker i South Carolina. Denne romanen ble skrevet av Ralph Ellison i 1952, og omhandler rasediskriminering. Ellison var en av de viktigste svarte stemmene på midten av 1900-tallet, og romanen regnes som en av de store klassikerne om rasediskriminering og svart motstand.

– New York Times tok opp saken og fremstilte motstanderne som komiske heimefødinge fra landsbygda. Det var litt nedlatende, NYT kan være litt

snobbete iblant, men det fungerer, sier Jones.

Vil skjerme de små

En bok som bruker slike ord som foreldre flest bruker om urin og avføring overfor små barn, f. eks. i sammenheng med pottetrening (som tiss og bæs), vekker temmelig sikkert alltid anstøt hos deler av den amerikanske befolkningen.

– Den boken som ligger øverst på sensurlisten vår nå, nå er «*The Adventures of Superdiaper Baby*» (Superbleier, 2002) av Dav Pilkey. Det er en humoristisk bok som bruker et språk som er en del av hverdagen i mange familier med små barn. Men for enkelte er det stygge ord, sier Jones.

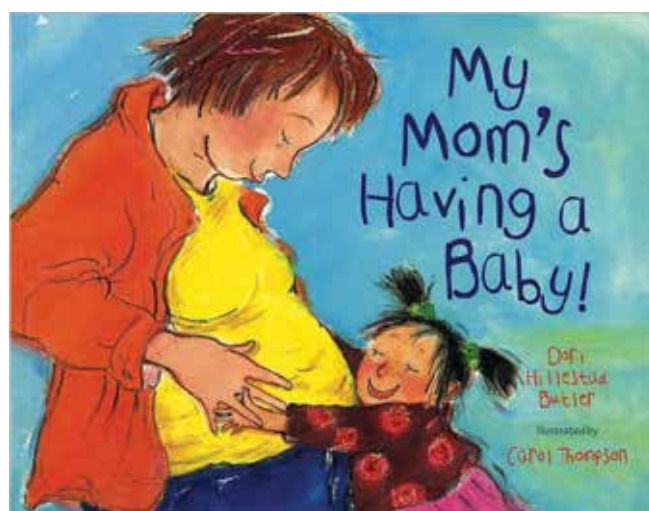
En annen bok som åpenbart provoserer en del amerikanere og har havnet høyt på listene, er barnebogen «*My Mom's Having a baby*» (2005) av Dori Hillestad Butler, som forebereder fem-seksåringer på at det kan komme en liten søster eller bror. Her er det ingen sex, men det er jo noen beskrivelser av menneskekroppen, og de faller ikke i god jord hos alle.

– Dette er etter min mening en vidunderlig bok, og en amerikansk nyklassiker i barnelitteraturen. Jeg leste den høyt for mine barn da de var små, sier Jones.

Jones avkrefter derimot en forestilling som mange kanskje har om de mest sensurivrige: Etter hennes erfaring er det ikke primært folk med dårlig utdanning som ønsker å sensurere andres lesestoff.

Hun ser en økende tendens til at også akademikere med doktorgrad, vil skjerme barna sine fra all påvirkning som kan prege dem negativt, inkludert hvordan livet er for barn som vokser opp i fattigdom i utsatte boligstrøk.

Godt utdannede engstelige middelklasseforeldre bekymrer seg for en samfunnsutvikling de ikke ønsker å ha noen befattning med. Derfor syr de puter ikke bare under armene på barna sine, men stopper et godt lag med beskyttende «vat» rundt ungene fra topp til tå for at barna ikke skal «til-

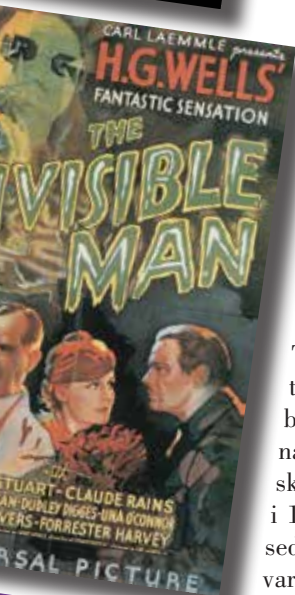
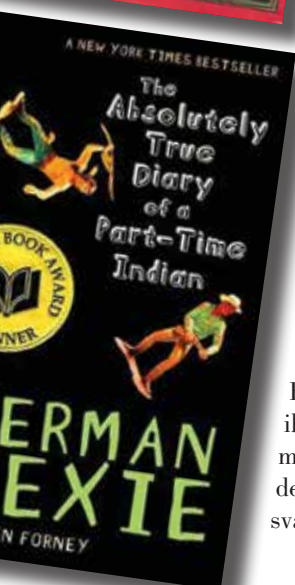

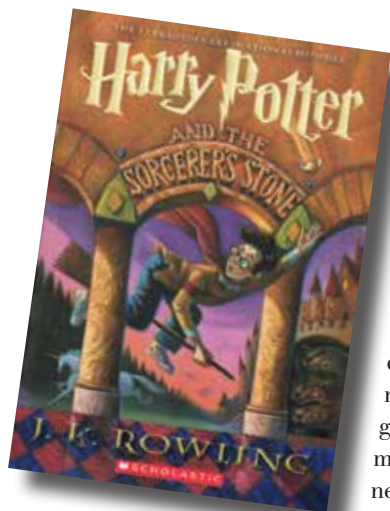
smusses» av tanker og holdninger foreldrene misliker, ifølge Jones.

En av temaene denne gruppen reagerer særlig sterkt på, er selvmord. Dersom en person i en ungdomsbok forsøker å ta livet av seg, er det straks noen som vil bannlyse den fra det lokale biblioteket.

Lokalpolitikere og styremedlemmer

Jones kan ikke si for sikkert hvilke deler av USA som er mest redde for sex og banning, for kontoret hun leder mottar klager fra de som ønsker å klage, og leter ikke selv i bibliotekhyllene etter forsvunne bøker. I enkelte delstater, som Texas, er American Civil Liberties Union svært våkne og sier raskt ifra, men det betyr ikke nødvendigvis at Texas-bibliotekene sensurerer mer, det kan betyr at de har en mer våken ytringsfrihetsorganisasjon. ►

Det er heller ikke en klart definert gruppe mennesker som ber

om at «upassende» bøker tas ut av hyllene. Det kan hvem som helst gjøre, f.eks. foreldre som misliker utvalget på skolebiblioteket, lokalpolitikere eller til og med – og ikke så sjelden – styremedlemmer i biblioteket.

De som klager til ALA over at bøker forsvinner fra hyllene på barne- eller vokse- navdelingene, kan være mer liberale foreldre eller andre boklånere som har sett seg lei av sensuren. En ganske stor andel av klagen kommer fra bibliotekarene selv. Mange av dem ønsker å være anonyme.

– En del bibliotekarer er redde for å miste jobben. De kjemper imot sterke krefter, som styremedlemmer på sitt eget bibliotek eller lokalpolitikere som sanker stemmer ved å vise seg som opptatt av moral og «familieverdier». Å angripe det de oppfatter som umoral i det offentlige rom, er en av de letteste måtene for en amerikansk politiker å øke sin popularitet på. Jones

understreker imidlertid at det kan koste å si fra.

– En del bibliotekarer som kontakter oss, er på gråten av fortvilelse fordi de har ledelsen i på arbeidsplassen sin imot seg. Det er selvsagt ikke lov til å sparke noen fordi de klager på sensur av bøker, men ledelsen ser om det er mulig å finne på andre grunner. Så vi forstår bibliotekarenes frykt – og lar dem være anonyme. Vi vil jo ikke at utsatte bibliotekarer skal være ytringsfrihetens hvite riddere på bekostning av sin egen jobbsikkerhet, sier hun, og legger til at bølgen står høyt når sensur står på dagsordenen innad i bibliotekene.

– Når det er styremøter i bibliotekene kan det gå så voldsomt for seg at de må ringe etter politiet, det har jeg vært med på mer enn én gang.

Underprivilegerte og studenter

– Er det noen nye trender i hva slags tema som vekker sensurlysten?

– Det virker som om alt som har med homofili å gjøre, vekker motstand, særlig i bibelbeltet, sier Jones. Hun mener grunnen kan være at homofiles rett til å gifte seg og få eller adoptere barn er satt på dagsordenen i mange delstater, og det vekker motreaksjoner i deler av befolkningen. Delstatsforsamlingen i den religiøse staten South Carolina vedtok f.eks. nylig at ingen bøker som fremstiller homofile eller lesbiske i et positivt lys, skulle kjøpes inn for offentlige penger.

Jones er ikke så bekymret for ressurssterke lesere, som har råd til å skaffe seg lesestoff hos bokhandler og via internett, men

hun påpeker at det alternativet eksisterer ikke for de fattigste. De er henvist til hva biblioteket kan tilby. En ny trend er at biblioteker setter på filtre på søkemotorer på computerne i bibliotekfilialene slik at lånerne ikke skal få tilgang til «upassende materiale» på nett. Det går ut over de som ikke har internetttilgang hjemme.

En annen trend som bekymrer Jones, er at universiteter de siste årene også har begynt å sensurere. Universiteter kan trekke tilbake obligatoriske bøker dersom noen i lokalsamfunnet angriper dem, eller de kan fjerne bøker fra hyllene slik at studenter ikke får tak i de tekstene de trenger i studiene. Den vanlig måten å gjøre det på, er å nekte bibliotekene å kjøpe inn bøker med «upassende innhold», f.eks. Alison Bechdel's «Fun House», som har en lesbisk hovedperson.

Harry Potter er blitt akseptabel

Problemet med sensur på amerikanske biblioteker har vart i mange år, men Jones ser noen lyspunkter. De siste fire-fem årene har Harry Potter-bøkene ikke vært utsatt for så mye sensur som tidligere. Motstanden mot den unge trollmannen kom ifølge Jones ofte fra kirkesamfunn eller religiøse foreldre som ikke hadde lest bøkene selv, men som hadde hørt at de omhandlet trollske og annen hedenskap.

– Her har vi lyktes vært godt ved å gå i dialog med foreldre, og fortelle at Harry Potter er en lojal og omsorgsfull gutt med gode verdier, og nå ser det ut til at de kristne miljøene har snudd. I det siste har mange av dem blitt begeistret for bokserien i stedet.

BOK OG BIBLIOTEK OG BIBLIOTEKFORUM

Norsk bibliotekforenings tidsskrift, Bibliotekforum, går inn 31.12.2014. Fra 2015 vil bladet erstattes med et 8 siders bilag i Bok og Bibliotek.

Bok og Biblioteks utgiver, ABM-media, og Norsk bibliotekforening (NBF) har inngått en avtale hvor alle NBFs medlemmer fra og med 2015 vil få Bok og Bibliotek gratis. De som nå har abonnement på Bok og Bibliotek og er medlem i NBF, trenger da ikke å fornye abonnementet.

Dersom du eller institusjonen din er medlem i NBF og likevel ønsker ekstra abonnement på Bok og Bibliotek, ber vi deg/dere om å ta kontakt med undertegnede slik at vi kan forlenge abonnementet på ordinær måte.

For nærmere informasjon, send meg gjerne en epost eller ring:

Odd Letnes – Tlf 41 33 77 86 – Epost: odd.letnes@bokogbibliotek.no

Klassikere fjernes

Blant gjengangerne på de amerikanske sensurlistene i flere tiår er *The Adventures of Huckleberry Finn* (1884). I boken lærer den hvite fattiggutten Huck å respektere den rømte slaven Jim.

Selv om Mark Twain-klassikeren er tydelig antirasistisk, bruker både de hvite og svarte romanskikkelser stadig ordet «nig-

ger» om de svarte. Dette var vanlig språkbruk før den amerikanske borgerkrigen, den tiden handlingen finner sted, men slike innvendinger preller av på de sensurlystne. For dem er «nigger» et stygt ord – uansett den historiske konteksten og uansett bokens litterære verdi. Boken regnes som en av de største amerikanske romanene noensinne.

To Kill a Mockingbird / *Drep ikke en sangfulg* (1960) av Harper Lee er også stadig på sensurlistene. Boken som vant Pulitzerprisen handler om lynsjing av svarte på 1930-tallet, men enkelte lesere mener allikevel den inneholder «støtende språk» og rasisme.

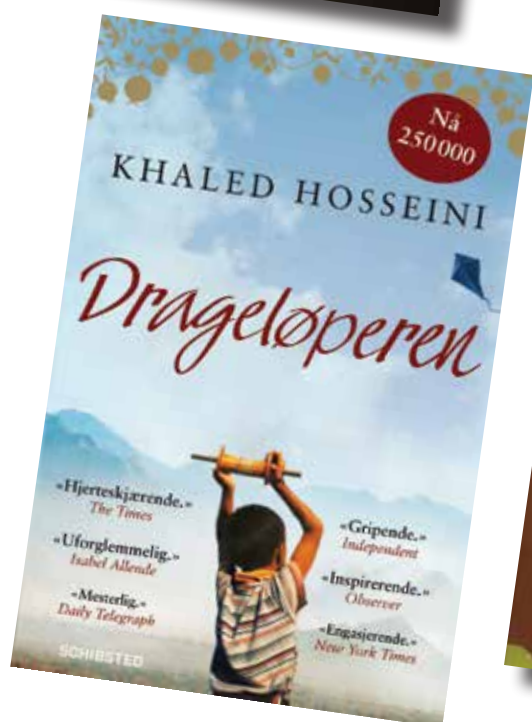
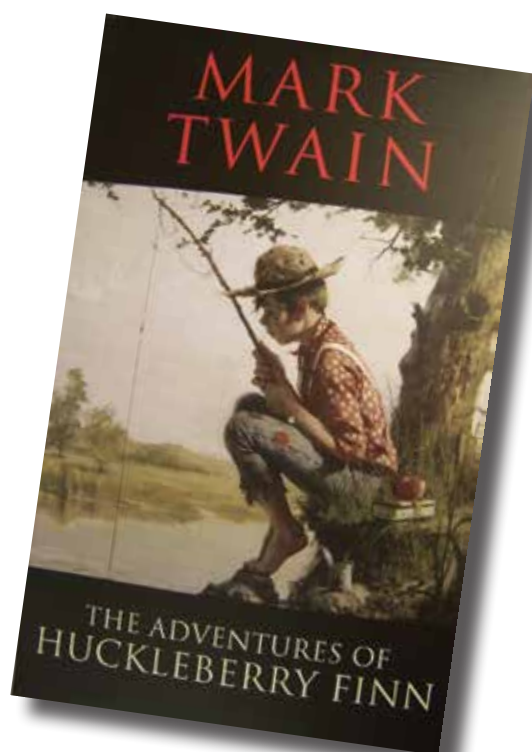
Drageløperen av Khaled Hosseini (2003)

er blitt trukket tilbake flere ganger fordi den etter sigende omhandler homoseksualitet, har støtende språk, fremstiller religion på en upassende måte og er seksuelt eksplisitt.

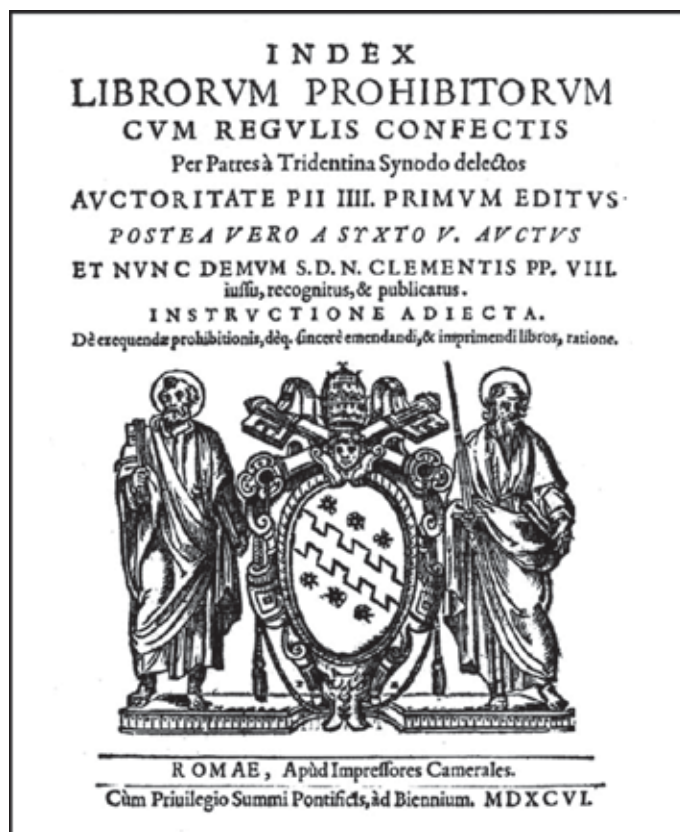
I *Vidunderlige nye verden* (1932) av Aldus Huxley skal det visnok befinne seg nakenhet, rasisme, støtende omtale av religion og seksuelt eksplisitte scener. At det er en av de viktigste dystopiene (advarslene om negative trekk i samfunnet projisert inn i et fremtids-samfunn) som er skrevet i det 20. århundre, kommer åpenbart i annen rekke for enkelte amerikanere.

Selv J.D. Salingers «Redderen i rugen» (*The Catcher in the Rye*, 1951) blir for sterk kost for amerikanere som ikke setter ytringsfriheten for høyt, men er desto mer opptatt av nakenhet, påstått rasisme og om religion fremstilles på en måte de ikke liker.

Om mus og menn (1937) av John Steinbeck og *Gjøkeredet* av Ken Kesey (1962) er andre bøker som er blitt sensurert bort år etter år på 2000-tallet. ►

Forbudte bøker i 500 år

Index librorum prohibitorum, den katolske kirkes liste over forbudte bøker, ble vedtatt i det femte laterankonsil i 1515. Listen ble ajourført til 1961, og var et viktig redskap for inkvisisjonen. Alle tekster skulle forhåndssensureres, og de som ikke var i samsvarende med den katolske lære, ble forbudt.

Da listen ble avskaffet, stod det 6000 titler på den. Alt av Emile Zola og Jean Paul Sartre, og dessuten verker av Immanuel Kant, John Stuart Mill, Gallileo Gallilei, Francis Bacon, René Descartes, Charles Montesquieu, Maimonides, Erasmus, Martin Luther, John Milton, Voltaire, Heinrich Heine, Gustave Flaubert, Honoré de Balzac og Alexandre Dumas far og sønn. Victor Hugos «De elendige» sto på listen til 1959.

Forhåndssensur har heller vært regelen enn unntaket i mennesketens historie. I nyere tid er nazistenes bokbål særlig godt kjent i vår del av verden. I Kina i dag driver kontoret for administrasjon av presse og publikasjoner fremdeles forhåndssensur av alt som publiseres. ■

René Descartes

Victor Hugo

En bibliotekfaglig perle

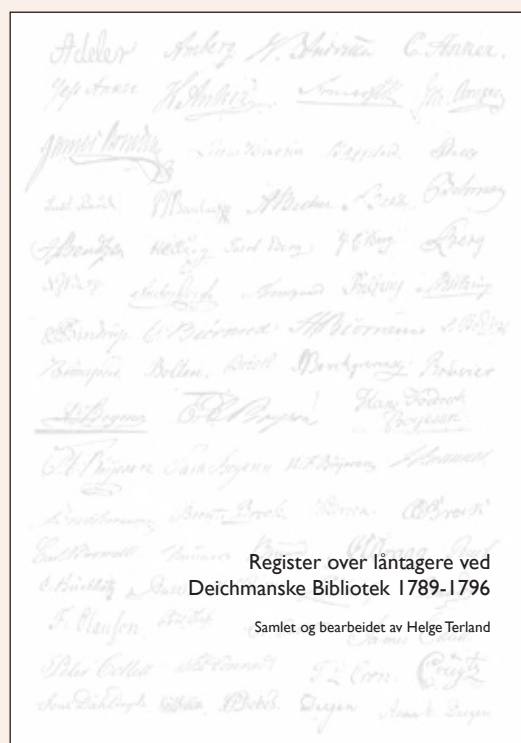
Tidligere biblioteksjef i Kristiansand, Helge Terland, etterlot seg et manuskript som han påbegynte mens han var tilsatt ved Deichmanske bibliotek mellom 1962 og 1971, og som han i stor grad fullførte på fritid etter 1971. Terland hadde bl.a. spesielt ansvar for de gamle samlingene, og under dette arbeidet fant han utlansprotokollene for Deichman fra årene 1789-1796. Med dette utgangspunktet kunne han gå videre med å registrere hvem som lånte, hvor mye og hva de lånte. Det siste rakk han ikke å ferdigstille, men materialet finnes! Flere av lånerne finner vi igjen i årets omtale av 1814-jubileet. Det alene gir god grunn til ettertanke.

Helge Terland framskaffet også gode biografiske referanser over lånerne, og dette er en del av det manuset som nå foreligger. I tillegg tok han kopier av lånernes signaturer, og disse er gjengitt i boken. Dessuten har vi med god hjelp av Deichmanske bibliotek, kunnet gjengi Carl Deichmans testamente fra 28.februar 1780 – «Kongelig konfirmeret i København 5 Mai 1780».

Utgivelsen har vært mulig i nært samarbeid med Terlands enke, Ingrid Terland, som selv har en lang karriere i bibliotekvesenet. Helge Terland har skrevet et forord som Ingrid Terland har supplert med et tillegg.

Terland, Helge: Register over låntagere ved Deichmanske Bibliotek 1789-1796. Samlet og bearbeidet av ... Oslo 2014. 66 s.
ISBN 978-82-93298-08-3. Pris 100 kr.

Boka kan bestilles via bokhandlere eller direkte til forlaget på post@abm-media.no.

Snart er det jul, igjen

(Arild Nyquist)

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Ja, nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Og grauten koker!

Og grauten koker!

Og grauten koker!

Og grauten koker!

Ja nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Nå er det jul igjen!

Og spurven sitter!

I ne-e-e-ket!

Og jæææ-æææii stapper!

Min lange pipe!

Og synger:

Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!

Og bestefar kommer!
Og bestefar kommer!
Og bestefar kommer!
Og han er nisse!

God kveld, du gamle!
God kveld, du gamle!
God kveld, du gamle!
Sett fra deg stokken!

Ta av deg maska!
Her har du flaska!
Ta av deg maska!
Her har du flaska!

Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!

Og vi synger salmer!
Under juletrepalmer!
Og vi synger salmer!
Under juletrepalmer!

Og jeg pakker opp skrujernet!
Og jeg pakker opp skrujernet!
Og jeg pakker opp skiskraperen!
Og jeg pakker opp skiskraperen!

Takk onkel Petter!
Takk tante Laura!
Den der var grei den!
Den der var grei den!

Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!

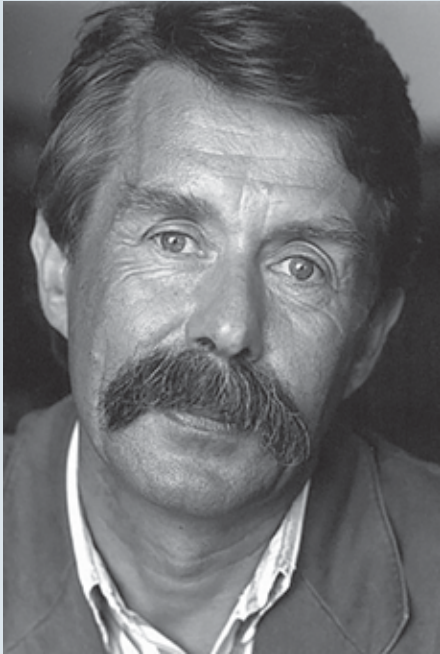
Og ribba smaker!
Og her er kaker!
Og ribba smaker!
Og her er kaker!

En liten dram til?
Litt mere sursild?
Litt mere sursild
Litt mere sursild...

Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!

Ja nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!
Nå er det jul igjen!

Arild Nyquist (1937-2004)

Jeg aner ikke hvor mange tv-kanaler det er mulig å ta inn i Norge pr i 3til hver borger. Vi har mistet den sammensveisete opplevelsen av å være et folk, som en kanal ga oss. Så du på tv i går?, kunne vi spørre når jeg vokste opp – og var svaret ja, så hadde vi sett det samme. Det ga oss umiddelbart noe å snakke om. Ikke bare er det fryktelig mange tv- og radiokanaler, det er en flom av tidsskrifter, blader og nettaviser. Vi bombarderes av informasjon i så store mengder at det kan være vanskelig å skille mellom skitt og kanel. Det er kanskje ikke et informasjonssamfunn vi lever i, men en informasjon uten samfunn, for å si det med Inger Elisabeth Hansen.

Stort og smått passerer uten at vi egentlig vet hva som er smått og hva som er stort. Så det er vrient å forestille seg at en diktbok skulle vekke særlig oppsikt, at VG skulle bruke en forside på den og at det skulle leses høyt fra den på stortingets talerstol. Men det skjedde i Norge i 1972. Diktboka var Arild Nyquist (1937-2004)

sin første diktbok *Nå er det jul igjen! og andre dikt*. «Vekk med skrotet», var VGs forsidetekst – med krigstyper. Absolutt alle fikk det med seg. Folket var opprørt. Dette var ikke lyrikk. Jeg klarer ikke å se for meg hva som skal til for at noe slikt skulle hende nå.

Ingen poeter og ingen diktbøker kan vel drømme om en førsteside i en av de store avisene? Det er ikke så lett å se hva som var så opprørende med dette diktet. For det er nok heller ikke slik at folk flest var så uendelig mye mer opptatt av lyrikk i 1972, enn nå. Var det virkelig på vegne av lyrikken folk var opprørt? Nå forflates og ødelegges vår favorittsjanger, og det finner vi oss ikke i – liksom? Nei, det er vanskelig å tro. De som ble opprørt var nok ikke de boklesende lyrikkelskerne. Men ingen blir så indignerte som de som blir det på vegne av noe de ikke helt har greie på, eller kan stå inne for.

Det som ihvertfall er sikkert, er at diktet lever videre, og at det fortsatt holder mål.

Jul blir det år etter år, og også i år er det jul igjen – graut kokes, vi spiser og drikker – og vi pakker opp skrujern. Det er rett og slett et juledikt vi kan kjenne oss igjen i, alle sammen, uansett hva vi måtte finne på å legge inn i denne høytiden. Om diktet hyller gjentakelsene eller om det rett og slett utsier en tretthet rundt det evig gjentakende, skal være uvisst. Men sikkert er det at det har blitt lest både som en kritikk av materialismen og som en hyllest av den samme. Morsomt er det, uansett, og ekstra morsomt er det når man hører det lest høyt. Søk det gjerne opp på YouTube, hør Arild Nyquist og Lars Martin Myhre fremføre diktet med innlevelse.

Om jeg ønsker meg noe til jul? Ja, dette måtte være at et dikt vekte like mye oppsikt og at mange, uansett kvalifikasjoner, mente mye og sterkt om det. Både Dagbladet og VG må gjerne rydde forside og ha svære overskrifter. Det må også gjerne være hovedsak i Debatten på NRK. Da hadde det blitt jul, igjen. ■

AV STEFAN ANDREAS STURE,
LITTERATURVITER OG NORSKLEKTOR

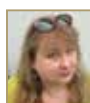

En sum. Jeg er summen av alle mine karakterer, pluss litt til, sier Carl Frode Tiller. (Begge foto: Aschehoug forlag)

Skammens og krenkelsenes mester

Vi synes vi ikke strekker til, vi er selvdestruktive, vi gjør hverandre vondt. Noe ganger skjønner vi at det vi sier eller gjør vil få skrekkelig konsekvenser, for oss selv eller den andre. Men vi sier eller gjør det allikevel.

TEKST: NINA KRAFT
FRILANSJOURNALIST

Carl Frode Tiller speiler mange av våre dårligste egenskaper. Hans prosa er som et finstemt måleinstrument som følger med på hver minste bevegelse i sinnet. Når personene i romantrilogien *Innsirkling* 1, 2 og 3 følger sine verste impulser, kjenner vi lesere det bare så altfor godt igjen.

Personen Ole for eksempel, som stadig forsøker å unngå konflikt med både kona og moren sin, og som blir så frustrert at han til slutt slår ned en tredjeperson, en irriterende tenåring som ikke har noe med saken å gjøre. Dermed risikerer han å miste sin lille sønn, som betyr alt for ham. Eller Marius, som er så redd for å miste foreldrenes kjærlighet at han oppfører seg på en måte som gjør at han støter dem fra seg.

Det er ingen helter i *Innsirkling*. Mens noen av personene er temmelig destruktive, selvdestruktive eller ynkelige, er andre enda mer destruktive eller ynkelige. Ingen går fri for Tillers boring i sjelens mørke. David, det stille sentrum i stormen, går fra å være en opprørsk og misforstått gutt til å være direkte slem – f. eks. når han lar en lettere psykisk utviklingshemmet gutt få skylden for voldtekt og drap. Alle manipulerer hverandre.

Så hvor kommer all denne selvforakten, skammen, misunnelsen og dårlig selvfølelsen fra? Dette sinnet, denne utrygghe-

ten, angsten og manglende evne til å ta fatt i sitt eget liv, som preger personene i trilogien om David og hans venner og familie på Otterøy og i Trondheim?

Fra Tiller selv selvsagt.

– Jeg er summen av alle mine karakterer, pluss litt til, sier forfatteren.

– Er forfatteren David lik deg?

– Absolutt, men det er alle karakterene. Det finnes ikke en setning i *Innsirkling* som jeg ikke kjenner meg igjen i. Jeg bruker ting fra mitt eget liv og settinger jeg kjenner. Dette er fiksjon, men et avtrykk av meg i hver setning.

Jeg skjønnte tidlig at dette skulle handle om identitet, jeg skriver om hvordan identitet konstrueres.

– Men jeg kjenner meg like godt igjen i den gamle damen på alderhjemmet som i David. Ikke i de ytre omstendighetene, men i følelseslivet hennes. På en del områder er mye fjernt fra meg. Noen av personene gjør ting jeg aldri hadde gjort. Og jeg er ikke oppvokst på Otterøy.

– Er det å dikte å holde dommedag over seg selv, som Ibsen sa?

– Det høres jævlig pompøst ut! Men når jeg sitter og skriver, ser jeg veldig innover

i meg selv og leter etter måter og tanke-mønstre i meg selv og plasserer det i karakterene. Jeg bruker meg selv hele tiden.

Identitet

– Det er mye selvforakt i personene dine, kjenner du deg igjen i det også?

– Det er en del jeg kjenner meg igjen i der også, men det gjelder for alle, tror jeg. Skam og krenkelser er noe vi blir utsatt for hele tiden. Det er også et motiv som henger sammen med selve innfallsvinkelen til romantrilogien. Jeg skjønnte tidlig at dette skulle handle om identitet, jeg skriver om hvordan identitet konstrueres. I forlengelsen av det å lete etter eller skape sin identitet, stiller man seg spørsmål som: «Er jeg god nok? Er dette fellesskapet som jeg tilhører, godt nok?» F. eks. at man er tater eller fra arbeiderklassen. Svarene kan påføre folk skam og sjølforakt, sier Tiller.

Identitet er langt fra noe nytt tema for denne forfatteren. Heller ikke formen er ny. Den tilsynelatende hovedperson er fraværende i teksten med unntak av slutten av siste bind. Et lignende grep gjorde han i romanen *Bipersoner* fra 2003, som ble beskrevet av Dagbladets anmelder som «gjennomført mørk, tragisk og uten et halmstrå av håp.»

– David, som er en slags hovedperson blir, med unntak av slutten, beskrevet via de han har rundt seg, og de er «upålitelige fortellere»

Klassereise. Arbeiderklassesgutt og akademiker og middelklassemann på en gang, både hjemme og ikke hjemme begge steder.

og reflekterer helt forskjellige bilder. Mener du at vår identitet består i det andre oppfatter om oss, eller hvordan vi ser oss selv innenifra?

” *Utforskingen av identitet foregår allikevel ikke på Knausgaard-vis, forsikrer han.*

– Begge deler. Vi prøver ut en identitet overfor andre som så blir bekreftet eller avkreftet. Hele identitetsøkningen i boken – «Hvem er David» – kan dessuten være et kunstprosjekt, som personen Silje har en mistanke om i Innsirkling 1.

– Ja, for bøkene dreier seg om kunst versus virkeligheten også?

– Det også.

– Triologien endrer seg litt etter hvert og introduserer nye tema. Identitetsproblematikken er åpenbar fra første stund, synes jeg, men etter hvert kommer sosial klasse, samfunnsutviklingen de siste 30-40 årene sterkere inn. Hadde du en plan helt fra begynnelsen, eller utviklet triologien seg ettersom du skrev den?

– Jeg begynte ikke med en fast plan, men jeg har en magesfølelse og en anelse om hvilken retning jeg vil gå. Hvis man har en for fast plan, kan man ikke inkludere alt man lærer og oppfatter underveis. Man får ikke brukt de mange gode ideene

som oppstår under skriveingen, og da blir litteraturen stiv og lite dynamisk. Og det blir veldig uinteressant å skrive.

Kamouflerer

Utforskingen av identitet foregår allikevel ikke på Knausgaard-vis, forsikrer han. Tiller har ikke lagt et tynt ferniss av fiksjons over sitt eget liv med egen familie og venner. Tvert imot, sier han, har han anstrengt seg for å kamouflere hvem og hva som har inspirert ham.

– Så dine venner og kjente er ikke redde for å betro deg intime og skambelagte hendelser fordi de kan finne seg selv lett forkledd i verket?

– Jeg har ikke merket noe til det! Men det er alltid en fare når du snakker med en

forfatter. Jeg bruker ting jeg ser og opplever hele tiden, men så sant det ikke går på bekostning av den litterære kvaliteten, skåner jeg folk. Jeg har ingen interesse i å henge noen ut.

– Unntakene er sånt som folk bare flirer av. En av personene skriver f. eks. handlelistene sine i ulike farger, for å handle mer rasjonelt. Fordi f. eks. såpe og vaskepulver er i en farge og befinner seg i et hjørne av supermarkedet sammen med lignende artikler, mens brød og mel finnes i en annen ende. Dette gjør faktisk en av naboene mine, så jeg fortalte ham at jeg brukte det, og det flirte vi godt av, begge to.

Det ukontroversielle svaret om den godslige naboen i Trondheim er typisk for Tiller – slik han fremstår utad i hvert fall. Han har et mildt blått blikk, som ikke viker, men også sjelden blunker, sjelden skifter uttrykk. Hvis humøret ikke alltid er helt på det jevne, får vi ikke noe innblikk i det under vår samtale. Sånn sett er han lang unna noen av de mer rå og eksplosive personene sine – som han hevder er en del av seg. Han legger til – harmoniserende og forsonende:

– Jeg vil ikke fordømme Knausgård på noen måte. Han beskriver sin skrivevegring. Og når en forfatter ikke får til å skrive, og først treffer det som gjør at det løser, finner en måte å skrive på, tror jeg han bruker den. Jeg tror de fleste forfattere vil skrive – uansett.

En sær roman på nynorsk

Tiller har flere ganger snakket offentlig om sin klassereise, fra enkle kår til vellykket forfatter med to bøker nominert til Nordisk Råds litteraturpris. Han kommer fra det han definerer som arbeiderklassen; faren var sjømann og bygningsarbeider, moren hjelpepleier. Jeg prøver meg på et muligens krenkende spørsmål, i et forsøk på å få opp temperaturen litt, og har en anelse suksess med det:

– *Hva vil du oppnå med skrivingen din nå? Å uttrykke deg? Å forstå deg selv? Å forstå verden? Å bli vellykket? Å klatre på sunnssstigen?*

– Vellykkethet og klatring har overhodet ingenting med dette å gjøre. Da hadde jeg som upublisert forfatter satset på noe *hee-eelt* annet enn å skrive en relativt sær roman på nynorsk. Naturligvis vil jeg sette ord på det jeg ser og føler og tenker her i verden, og som jeg ikke får til å uttrykke på annet vis enn nettopp gjennom skjønnlitteraturen.

– *Men du har snakket en del om klassereise både til meg og tidligere journalister: Hvorfor er dette viktig for deg? At det oppleves sånn, er en sak, men hva gjør det så viktig for deg personlig?*

– Som sagt: Bøkene kretser omkring identitetsproblematikk, hvem er vi og hvorfor er vi slik vi er. Hvilken klasse vi tilhører og hvorvidt vi vil og kan foreta en såkalt klassereise er uhyre viktig i den sammenhengen. Personlig er det viktig fordi den nevnte klassereisen min er en viktig del av den jeg har blitt. Arbeiderklassegutt og akademiker og middelklassemann på en gang, både hjemme og ikke hjemme begge steder, sier Tiller.

Tøffe kår skildret innenifra

I Innsirkling 1, 2 og 3 er det å være et ekte mannfolk ofte en utfordring for de av de mannlige personene som tilhører arbeiderklassen. Slik han presenterer arbeiderklassen i vår nære fortid var idealet at en mann skulle være tøff og ikke for følsom. Det kunne være et svært ødeleggende ide-

al, for når en slik mann ble ydmyket, kunne han bli ekstra destruktiv og selvdestruktiv. Men romanene lar oss ane hvorfor. Romanpersonen Tom Roger f eks, en brutal konemishandler fra et svært tørt miljø, blir skildret innenifra med stor forståelse og nesten med ømhet.

– Tom Roger går rundt og føler seg konstant krenket på grunn av sin bakgrunn. Derfor blir han veldig var for alt som gjør at han ikke føler seg god nok, alt som krenker hans selvbilde. Han blir som en tikkende bombe, forklarer Tiller.

– *Hvorfor var klassebakgrunnen viktig for deg?*

– Jeg vokste opp i en tradisjonell arbeiderklassefamilie og opplevde at det finnes ulike sosiale lag i Norge. Hvor du vokser opp er en viktig del av hvem du er. Da jeg var liten, var det ikke så viktig, for jeg vokste opp i et homogent miljø, men det ble tydelig da jeg begynte å studere, sier Tiller som er utdannet historiker ved Universitetet i Trondheim.

– *Hva slags forskjeller la du merke til?*

Han vrir seg og svarer omsider:

– At det ikke var bra nok med ketchup på brødet. At middelklassestudentene var vant til å se på europeiske filmer, og lytte til jazz og klassisk musikk. Hjemme var det ikke så mye bøker og musikken var Elvis Presley og country.

– *Denne musikken er jo blitt veldig trendy ifølge de nye middelklassekodene?*

– Ja, og jeg liker den fremdeles!

Mannfolkarbeid

– *Med din arbeiderklassebakgrunn: Når fikk du ideen til å bli forfatter? Hva påvirket deg som satte deg på denne tanken? Hva syntes foreldre dine om det? Var skriving ansett ordentlig mannfolkarbeid av familien din?*

– Jeg hadde tanker om dette allerede på barneskolen. En flink lærer la merke til at jeg hadde talent for skriving, og jeg ble oppmuntret av både han og av de hjemme. Spesielt av farfaren min som var en

diktertype selv og skrev dikt og sanger både for lokalavisa og diverse revyer. Ja, det var ordentlig mannfolkarbeid som gjaldt, men hele farssiden var oppegående og intellektuelt anlagte kommunister som oppskattet litteratur – selv om ingen var beleste.

– *Hvorfor var forfatterdrømmen så viktig for deg helt fra du var liten gutt?*

– Fordi det var her jeg var mest talentfull. Og fordi jeg – som alle andre – ønsket å bruke talentet mitt.

En flink lærer la merke til at jeg hadde talent for skriving, og jeg ble oppmuntret av både han og av de hjemme.

– *Det går tørt for seg også i middelklassen i dine romaner, i hvert fall emosjonelt, om ikke med fysisk vold. Særlig innen familien. Synes du at kjernefamilien er et helvete?*

– Nei, absolutt ikke! Men jeg registrerer at mange leser det på den måten. For meg er familien interessant som en arena fordi det er der vi har de viktigste konfliktene våre. Vi er ikke nok engasjert i folk vi møter helt tilfeldig til å ta noen konflikt med dem. Så kjernefamilien er mest interessant å jobbe med når man som jeg jobber med psykologi og sosiologi.

– *Men du avdekker allikevel mye råskap under overflaten i forhold mellom mennesker?*

– Det er ikke noe jeg hadde bestemt meg for å avdekke, det er heller en konsekvens av at jeg ønsket å skape intensitet i fortellingen, og dermed presser karakterene mine til det ytterste. Og når de blir presset, kommer ufine sider ved personene til syne. Men jeg er ikke per se opptatt av å skrive om råskap.

Pinlig og ubehagelig

Ettersom identitet står på dagsordenen, virker det rimelig å fritte ut Tiller om hvem han selv er, men da svarer han kun «ekte-mann, far, forfatter».

– *Er du introvert? Jeg mener det ikke som noen negativ karakteristikk...*

– Jeg er ikke sjenert, ikke sky. Men jeg deler ikke av meg selv med så mange og

synes boklanseringer kan være litt vanskelig. Å sitte på en scene og skulle gi av seg selv synes jeg er pinlig og ubehagelig. Jeg har et veldig kritisk blikk på meg selv. Jeg er ikke glad i smalltalk og tomprat. Samtidig skjønner jeg at jeg må være med og lansere boken for å få mat på bordet.

– Slutten på triologien må da være ironisk? Du skildrer klassesamfunnet i vår svært nære fortid i detalj gjennom hele triologien, men så ender det med «prinsessebryllup» og feit jobb i oljeselskap?

– Ironisk, ja, absolutt. Særlig med tanke på at de tre bøkene skildrer David som en postmoderne person som ikke greier å tro på noe, som mener at ingenting er sannere enn noe annet. Han mistror alle vedtatte

sannheter. Og så går han igjennom en vellykket terapi og lærer seg å ha tillitt.

– Men til hva? Du har sagt at boken, mens du skrev den, endte med å bli en kritikk av oljealderen. Det er åpenbart i overført i betydning for det er knapt en dråpe olje noe sted. Mener du at vi nordmenn er blitt nyrikk, selvtilfredse, materialistiske, kortsynte, ødelegger miljøet osv – eller kanskje mener du noe helt annet?

– Jeg kommer fra Trøndelag, ikke Stavanger, så jeg beskriver ikke oljeindustrien direkte. Men oljepengene gjennomstrømmer hele samfunnet. Og jeg har vel aldri sagt eller skrevet at noe er fryktelig ille med oljealderen? Selv om alt det du nevner her naturligvis kan settes ned på en

liste over problemer og utfordringer som følger med Norge som oljenasjon – uten at jeg har mulighet til å utdype dette her. Oljealderen rommer også mye positivt – f. eks. den generelle velstandøkningen og den økonomiske og sosiale fremgangen.

– Hva skriver du nå?

– Jeg har begynt på ny roman som blir helt annerledes enn det jeg har skrevet før og annerledes enn det jeg hadde forstilt meg da jeg begynte. Jeg hadde trodd jeg ville skrive den bredt anlagte romanen i amerikansk stil, som Jonathan Franzen og Joyce Carol Oates. Men jeg kan ikke si for mye. Jeg sier aldri noe før romanen er ferdig. Jeg lar ikke engang forlaget lese et utkast før det er nesten ferdig. ■

Les Jon Fosse og Tor Ulven

Jon Fosse viste at jeg kunne bruke musikken, sier Carl Frode Tiller, som spilte i rockeband som ung og fant rytmen i Fosses forfatterskap inspirerende.

– Jeg forsøkte å lære av dialogene hans, av intensiteten i det som skjer mellom folk.

Tor Ulven synes han har en «fotografisk presisjon i språkbruken og en evne til å oppfange detaljer som du ikke merker før du ser ordentlig etter.» Som tredjemann når han blir spurt om hvilke forfatterskap som har gjort største inntrykk på ham, nevner han Kjell Askildsen.

– Og Hamsun selvfølgelig.

– Så du etter læremestre da du begynte å skrive?

– Ja, da jeg var i 20-årene, var jeg veldig opptatt av å bli forfatter, og brukte mye tid på skrive på ulike måter. Jeg var opptatt av å være kreativ enten det var musikk eller skrijving, men oppdaget fort at det var innen litteratur at jeg hadde talent.

– Og så ble du nominert til Nordisk Råds litteraturpris for *Innsirkling 1* og *2*. Hvilken innvirkning hadde det på deg?

Tor Ulven.

Jon Fosse.

– Er du redd for å bli «smittet» av andre forfatter i ditt eget forfatterskap?

– Nei, vi blir smittet av alt vi blir utsatt for uansett, av nyhetene og filmer og alt som skjer.

– Du gikk på litteraturvitenskap grunnfag, ble du ikke lei av all teoriene og alle motene i forskermiljøene som kunne «stenge» for leseropplevelsen?

– Nei, jeg opplevde det ikke slik selv om jeg er enig med deg i at det er akademisk moter. Jeg syntes jeg lærte redskaper som kunne bli nyttige.

– Hva med forfatterkurs?

– Jeg er ikke typen som går på det. Det hadde aldri fungert om jeg skulle diskutere det jeg skriver med noen andre i prosessen. ■

– Det var stas, men jeg håper det ikke fikk noen innvirkning. Det er fort gjort å tro at man er like flink som noen sier at man er, og så glemmer man hvor mye arbeid som ligger bak, hvor mye prøving og feiling og eksperimentering. Jeg er opptatt av å huske på at det ikke kommer av seg selv.

– Hvorfor leser du nå?

– For gledens del. Å lese er å utvide erfaringshorisonten og sette i gang fantasien.

Nominerte til Årets bibliotek 2014

Årets bibliotek deles ut av Norsk Bibliotekforening, og er den gjeveste prisen et norsk bibliotek kan få. Alle typer bibliotek kan vinne.

De tre nominerte er:

- Molde bibliotek
- Spangereid skolebibliotek, Lindesnes
- Sølvyberget bibliotek, Stavanger

Juryen for Årets bibliotek 2014 består av:

- Mariann Schjeide, Norsk Bibliotekforening
- Aud Søyland Kristensen, Time bibliotek (fjorårets vinner)
- Vidar Kvalshaug, Kvalshaug forlag
- Marta Breen, Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening
- Bård Vegar Solhjell, stortingspolitiker (SV)

Årets bibliotek deles ut i Oslo 8. januar 2015. Tid og sted følger.

Juryens begrunnelser

Molde folkebibliotek

I sitt praktbygg på Plassen har Molde bibliotek klart å åpne opp for en helt ny virkelighet. På kort tid har biblioteket utviklet seg som en fugl føniks av asken. De samarbeider tett med de andre institusjonene i bygget, og særlig samarbeidet med Bjørnson-festivalen skaper positive ringvirkninger for begge parter. Arrangementene deres er godt besøkte, og særlig er konseptet «PopVit» en inspirasjon for bibliotek over hele landet. Arrangementene er besøkt av flere hundre – og selvfølgelig gratis!

Biblioteket er tilgjengelig og utvikler seg i et rivende tempo. De har tilbud til alle – både stille lesesalsplasser og kafé der småbarnsforeldre kan sette seg ned. Ikke minst er biblioteket en ressurs for andre bibliotek i regionen. I en tid med mye offentlig armod viser de hva man kan få til med samlokalisering og nye tanker. De flotte lokalene har ingenting å si mot den aktiviteten og engasjementet som vises av de ansatte.

Spangereid skolebibliotek

Et skolebibliotek skal være hjertet i skolen, og det er biblioteket på Spangereid skole. Det går ikke an å satse på skole uten å satse på skolebiblioteket. Det er et bibliotek med trøkk i. Elevene engasjeres til å anbefale bøker for hverandre, og det ansettes egne elevassistenter. Skolen har selv valgt å utvide tilgjengeligheten slik at barnehagene i området også bruker biblioteket – og barnehagene låner bøker videre.

Med lesetid hver eneste dag for alle elever, leseprosjekter hvert semester, lesekurs er Spangereid et forbilde ikke bare for skolebibliotek, men for alle typer bibliotek. Skolens ledelse stiller tydelige krav og forventninger til skolens ansatte. Det viser seg i et levende bibliotek som får betydning for hele lokalsamfunnet.

Det skapes en kultur for lesing, og biblioteket sprer leseglede, kunnskap og informasjonskompetanse. Skolebiblioteket fungerer virkelig som et hjerte, og er plassert som et hjerte midt i skolebygget.

Sølvyberget bibliotek

Sølvyberget har vært gjennom en forvandling de siste årene der problemer ble snudd til nye løsninger. Gjennom strategisk og arbeid og strukturelle endringer møter de en ny bibliotekvirkelighet. De samarbeider i dag med Kapittel-festivalen, og er aktive på sosiale medier. De har en rekke spennende arrangementer og arbeider aktivt for integrering. Bekymringen for at dette skal gå ut over det tradisjonelle bibliotektilbudet er ubegrunnet – blant annet er musikkavdelingen deres er i særklasse.

Sølvyberget er et fyrtårn inn i en ny virkelighet for folkebibliotekene. I den nye loven for folkebibliotek står det at biblioteket skal være en uavhengig debattarena. Sølvyberget fikk i året som gikk bryne seg på den nye loven ved å ta debatt om et svært betent tema og vist hvordan biblioteksjefer må ta vanskelige valg.

«Biblå» skaper engasjement i lokalsamfunnet og er målet for en rekke studieturer. Sølvyberget er blitt en tumleplass for aktivitet og god bibliotekvirksomhet.

— 22 —

om noen år skulle bli aktuelt å sette i verk en lignende aksjon.

*

*Hvilken kommune bestilte flest
brosjyrer?*

I B. o. B. nr. 5 for i fjor kunngjorde Utvalget en konkurranse om hvilken kommune v/ sin(e) folkeboksamling(er) som bestilte flest brosjyrer i forhold til kommunens innbygger-

tall. Resultatet foreligger nå og viser at *Tyristrand folkeboksamling* i Buskerud brakte sin kommune til topps. Utvalget og bladets redaksjon gir herved boksamlingen sin honnør. Premien blir sendt i posten. — Hederlig omtale får videre Gjerdrum, Ramnes og Hemne folkeboksamlinger. Og for øvrig takk til alle boksamlinger som gjorde sitt til at brosjyren ble spredt i 350 000 eksemplarer.

BOKEN OG BIBLIOTEKET¹⁾

Av Alf Skåum.

I menneskehetens første gry
var slektens tavle blank og ny.
All kunnskap lå bak pannens mur,
mens ungdom bygde ny kultur.
Og tidens griffel skrev vårt liv
i hjernens grå bedriftsarkiv.

Da slo en mann det første tegn
med møye i en kløvet stein.
Og siden risset mange inn
de tanker som i deres sinn
var lagret opp som slektens arv
i kampen for det felles tarv.

Kultur ble skapt og vokste fram
av kamp og arbeid, dyd og skam.
Den samlet ble i sterke bind
av stein, papyrus, ler og skinn.
Ja, slekters krig og slekters lek
ble gjemt i jordens bibliotek.

Men det var lenge bare få
som kunne skrift og tall forstå.
For mørket ruget tungt og tett
blant dem som hadde folkeveit,
men ellers manglet byrd og rang —
og uopplyste gikk sin gang.

I dag er bokens trykte ord
blitt felles kost ved alle bord.
Det hvite ark, det støpte bly

ga boken vingefang og ry.
Og den som før var eksklusiv
er blitt en tjener i vårt liv.

Det finnes knapt en bortgjemt krok
som ikke rommer blad og bok.
På øy, ved fjord, på fjell og hei
en samling bøker viser vei
til sannhet, kunnskap, gode råd —
til stolte drømmer, dikt og dåd.

Men bokens ytre levekår
kan skifte sterkt med sted og år.
Fra trøstesløse, dystre kott
til fagre, lyse kunnskapsslott.
Her finner vi — i kott og sal
vårt åndslivs våpen-arsenal.

Og åndlig må vi ruste opp,
før vannstoffbombens bleke sopp
har jevnet alt til ingenting.
Og Sputnik-måners heksering
har dratt oss med i siste dans
Og flammet opp med dødens glans.

Vi stiller opp vår bokstands hær.
Vårt feltrop lyder: Kom og lær.
Vi har den tro at slavebånd
kan løses opp med dikterånd!
Uvitenhetens mørke nes
skal stormes med vårt: «Lån og les»!

¹⁾ Prolog til åpningen av bibliotekuken i Tønsberg.

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldrete både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORTRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldrete både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORTRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldrete både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORTRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

INNHold

BOK OG BIBLIOTEK

Nr. 6/2014 – Årgang 81

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	23.01.	13.02.
Nr. 2	05.03.	31.03.
Nr. 3	20.05.	10.06.
Nr. 4	19.08.	09.09.
Nr. 5	15.10.	05.11.
Nr. 6	13.11.	04.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forside, hovedbilde: Buskerudgeriljaen

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

Hovedsaken

- Leder: Debatten trenger modning 5
I slutten av oktober satte Deichman det nye debattbiblioteket på dagsordenen så det buldret både i og utenfor biblioteksektoren 8

Meninger

- LITTERATURHUSET Gjør det til en Deichmanfilial! 7
PROFESSOR'N Biblioteket som debattarena - behov for avklaringer 14
FÆRRE INSTITUSJONER – hva vil det bety for bibliotekene? 16

Bibliotekutvikling

- NORDLAND Ny bibliotekplan, Stormen 22
TROMSØ Prøver ubetjente bibliotek 23
BRUKERBLIKK – eller bibliotekarblikk? 27
LESETID Sakset fra Biblioteknorge 32
ÅRETS BIBLIOTEK Kandidatene er offentliggjort 56

Bøker og lesing

- LESEOPPLEVING Robert Cormier 36
BARSELBOK Lærebok for barselgruppen 38
BIBLIOTEKSENSUR Amerikanske bibliotekarer i klemme 41
LYRIKK Snart er det jul, igjen 48
PORTRETTET Carl Frode Tiller – skammens og krenkelsens mester 52

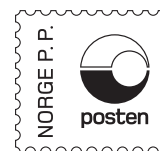
Forskning

- TILLIT, innvandring og folkebibliotek. Av professor Andreas Vårheim. ... 19
NEKROLOG Inger Catrine Spangen 21
KLIPPARKIVET 34
TILBAKEBLIKK 1958 58

**Vi ønsker alle våre
samarbeidspartnere en
riktig god jul og et godt nytt år!**
– Bok og Bibliotek

Returadresse: Bok og Bibliotek
DB Partner AS, Postboks 163,
1319 Bekkestua

BOK OG BIBLIOTEK OG BIBLIOTEKFORUM

Norsk bibliotekforenings tidsskrift, Bibliotekforum, går inn 31.12.2014. Fra 2015 vil bladet erstattes med et 8 siders bilag i Bok og Bibliotek.

Bok og Biblioteks utgiver, ABM-media, og Norsk bibliotekforening (NBF) har inngått en avtale hvor alle NBFs medlemmer fra og med 2015 vil få Bok og Bibliotek gratis. De som nå har abonnement på Bok og Bibliotek og er medlem i NBF, trenger da ikke å fornye abonnementet.

Dersom du eller institusjonen din er medlem i NBF og likevel ønsker ekstra abonnement på Bok og Bibliotek, ber vi deg/dere om å ta kontakt med undertegnede slik at vi kan forlenge abonnementet på ordinær måte.

For nærmere informasjon, send meg gjerne en epost eller ring:

Odd Letnes

Tlf 41 33 77 86

Epost: odd.letnes@bokogbibliotek.no

BESTILL ABONNEMENT: WWW.BOKOGBIBLIOTEK.NO